

Qüvvət elmdədir...

Nizami Gəncəvi

**НАУКА
SCIENCE**
Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана
Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

№ 32 (1386)

Cümə, 6 oktyabr 2023-cü il

Qəzet 1984-cü ildən nəşr olunur

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva 74-cü Beynəlxalq Astronavtika Konqresinin açılış mərasimində iştirak ediblər

Oktjabrin 2-də Bakı Kongres Mərkəzində 74-cü Beynəlxalq Astronavtika Konqresinin açılış mərasimi keçirilib.

Prezident İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və oğulları Heydər Əliyev tədbirdə iştirak ediblər.

Əvvəlcə birə foto çəkildirilib. Açılış mərasimində səhnələşdirilmiş müsiquili tamaşa, 1973-cü ilde Bakıda keçirilmiş 24-cü Beynəlxalq Astronavtika Konqresi və Azərbaycan haqqında videoçarxlar nümayiş etdirilib.

Sonra Beynəlxalq Astronavtika Federasiyasının tanıtım videoçarxi təqdim olunub.

Beynəlxalq Astronavtika Federasiyasının prezidenti Kley Mouri açılış mərasimində çıxış edərək, Konqresin iştirakçılarını salamlayıb, tədbiri unikal hadisə kimi qiymətləndirib. Federasiyanın prezidenti tədbirə davamlı dəstək olan tərəfdaşların adlarını sadalayıb, Konqresinin bu buraxılışını dəstəkləyən bütün digər təşkilatlara təşəkkür rübü bildirib.

O, federasiyanın tarixində bəhs edərək, təşkilatın 1951-ci ilde mürəkkəb geosiyasi münasibətlər dövründə təsis edildiyini, federasiyanın yaradılmasında məqsədin kosmik sahədə fəaliyyət göstərən bütün insanları birləşdirmək üçün qeyri-siyasi neytral platformanı təmin etmək olduğunu bildirib.

Sonra konqresde Çinin Milli Kosmik Stansiyasının astronavtlarının videomüracati olub:

Çinli astronavtlar Azərbaycanın paytaxtı Bakı şəhərində Beynəlxalq Astronavtika Konqresinin uğurla təşkil edilməsi münasibətlə təbriklərini çatdırıblar.

Konqresdə Klay Mouri Prezident İlham Əliyevə sürprizi olduğunu qeyd edərək, onun və atasının hələ də kosmosda olan şəhərinin Çinin "Tianqong" kosmik stansiyasından nümayiş olunduğu deyib: "Bununla belə, NASA-nın böyük dəstəyi sayesində Beynəlxalq Kosmik Stansiyaya göndərilmiş və Yere qaytarılmış ikinci bir şəkil də var. Dörd digər atributla birlükde olan bu hediyəni cənab Prezidentə təqdim edəcəyik".

Federasiyasının prezidenti 1973-cü ilde keçirilmiş 24-cü Beynəlxalq Astronavtika Konqresinde Ulu Önder Heydər Əliyevin və oğlu İlham Əliyevin astronavtlarla çəkildirdiyi, kosmosda nümayiş edildikdən sonra geri getirilən fotosəkil və digər attributlardan ibarət xatirə hediyəsi Azərbaycan Prezidentinə təqdim edilib.

Tədbirdə amerikalı astronavtlar da iştirakçıları Beynəlxalq Kosmik Stansiyadan salamlayıb, Konqresin məhsuldar keçirilməsini arzulayıblar.

Daha sonra dövlətimizin başçısı Konqresin açılış mərasimində çıxış edib. Qonaqları salamlayan Prezident İlham Əliyev Konqresin Azərbaycanda təşkil edilmesi şərfinə layiq görüldüyüümüz üçün Beynəlxalq Astronavtika Federasiyasına dərin minnətdarlığını bildirib, mütemadi dəstəye görə Beynəlxalq Astronavtika Akademiyasına və Kosmos Hüququ üzrə Beynəlxalq İnstitutuna təşəkkür edib. Dövlətimizin başçısı 100-dən artıq ölkəni təmsil edən qonaqların Konqresdəki işlərindən əlavə, Azərbaycanı, onun xalqını, tarixini və mədəniyyətini daha yaxından tanımaq imkanı olacağının eminliyini ifadə edib.

"Azerbaycan on ildən artıq müddət əvvəl Beynəlxalq kosmik ailənin üzvü Dövlətimizin başçısı çıxışında təxmi-

nəl 30 il ərzində pozulmuş ərazi bütövlüyüümüz bərpası məsələsinə də toxunub. Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini bərpasında əlde etdiyi təcrübənin müəyyən formada unikal olduğunu deyib: "Zorakılıqla üzləşdiyimiz münaqişəyə son qoysuq. Biz leyaqətimizi qoruduq. Biz ədaləti və beynəlxalq hüququ bərpa etdik. İndi isə Qafqazda sülh üçün vaxt yetisiib. Bu, bizim gündəliyimizdir. Gündəliyimiz Qafqazda sülhün, regionda sülhün, əməkdaşlığın qurulmasıdır və hamı üçün faydanın getirilməsidir".

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın son illərdə əlde olunmuş nailiyyətlərindən də danışır. Yekunda dövlətimizin başçısı Konqres ikinci dəfə ev sahibliyi etməkdən sonra qərəbənə fərqlişəndiyimizi dile getirir, Konqres uşurlar arzulayıb.

Sonra bir sıra nominasiyalar üzrə qaliblər mükafatlar təqdim olunub. Konqres ABŞ-in Milli Aeronautika və Kosmos Administrasiyasının (NASA) elm üzrə sabiq köməkçi Tomas Zurbuxen və tədbirə xüsusi qonaq qismində dəvət olunmuş israilli yazıçı, tarixçi, Quds İvrət Universitetinin professoru Yuval Noah Harari çıxış ediblər. Açılış mərasimi konsert proqramı ilə davam edib.

Qeyd edək ki, 2022-ci il mayın 28-də Bakıda ilk dəfə keçirilən "TEKNOFEST Azərbaycan" Aerokosmik və Texnologiya Festivalında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Türkiye Prezidenti Recep Tayyib Ərdoğanla birgə "Akinci" pilotluz uçuş aparatinin üzərinə imza atmışdır.

74-cü Beynəlxalq Astronavtika Konqresi çərçivəsində Selçuk Bayraktar həmin pilotluz uçuş aparatinin üzərinə imza atmışdır. Dövlətimizin başçısı çıxışında təxmini dövlətimizin başçısına hədiyyə edib.

**T.H.Kərimlinin
"Şöhrət" ordeni
ilə təltif edilməsi
haqqında**

**Azərbaycan Respublikası
Prezidentinin Sərəncamı**

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 23-cü bəndini rəhbər tutaraq qərara alıram:

Azərbaycanda ədəbiyyatşurasınlıq elminin inkişafında xidmətlərinə görə Teymur Həşim oğlu Kerimli "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilsin.

**İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti**
Bakı şəhəri, 2 oktyabr 2023-cü il

Xoşbəxt Bağı oğlu Yusifzadə

Azərbaycan icimaiyyətinə ağır itki üz vermişdir. Gökəmli neftçi-alim və geoloq, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti, respublika dövlət mükafatları və Heydər Əliyev Müdafatçı laureati, geologiya-mineraloziya elmləri doktoru, professor, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü Xoşbəxt Bağı oğlu Yusifzadə 2023-cü il oktyabrın 3-de ömrünün 94-cü ilində vəfat etmişdir.

Xoşbəxt Yusifzadə 1930-cu il yanvarın 14-də Bakı şəhərinin Pirşağı kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi bitirdikdən sonra o, 1947-1952-ci illerde indiki Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin neft və qaz yataqlarının geologiyası və keşfiyyatı fakültəsində dağ mühəndisi-geoloq ixtisası üzrə ali təhsil almışdır.

Xoşbəxt Yusifzadə 1960-cı ildə geologiya-minaloziya elmləri üzrə namizədlik, 1987-ci ildə doktorluq dissertasiyaları müdafiə etmiş, 2005-ci ildə professor elmi adını almış, 2007-ci ildə isə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü Yusifzadə 2023-cü il oktyabrın 3-de ömrünün 94-cü ilində vəfat etmişdir.

Xoşbəxt Yusifzadə 1960-cı ildə geologiya-minaloziya elmləri üzrə namizədlik, 1987-ci ildə doktorluq dissertasiyaları müdafiə etmiş, 2005-ci ildə professor elmi adını almış, 2007-ci ildə isə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü Yusifzadə 2023-cü il oktyabrın 3-de ömrünün 94-cü ilində vəfat etmişdir.

Əmək fealiyyətinə 1952-ci ildə SSRİ Neft Sənayesi Nazirliyinin Layihə İnstitutunun Bakı filialında mühəndis-geoloq kimi başlayan Xoşbəxt Yusifzadə 1954-cü ildək "Dənizneft" Birliyində geoloji şöbə rəisinin müavini və "Azneft" İstehsalat Birliyində böyük geoloq, 1954-1963-cü illerde indiki "Neft Daşları" Neft və Qazçixarma İdaresində böyük geoloq, baş geoloq və rəis vəzifələrində işləmiş, 1963-1970-ci illerde "Başdənizneft" İdərəsində şöbə rəisi, 1970-1992-ci illərdə isə "Xəzərdənizneft" Birliyində müxtəlif rəhbər vəzifələrde çalışmışdır.

Xoşbəxt Yusifzadə 1992-ci ilin may ayından "Azerineft" Dövlət Konserninin birinci vitse-prezidenti olmuş, həmin ilin noyabrından ömrünün sonuna dek Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkətində prezidentin müşaviri, vitse-prezident və birinci vitse-prezident vəzifələrini tutmuşdur.

Akademik Xoşbəxt Yusifzadə Azərbaycanın neft salnamesine parlaq sehihələr yazılmış şəxsiyyətlərindən dir. Xəzərdə genişmiyəyə axtarış-keşfiyyat işlərinin uğurla aparılması və dənizin zəngin potensialının üzə çıxarılması onun müstəsnə xidmətləri vərdir. Alimin bilavasita rəhbərliyi və iştirakı ilə 20-dən artıq neft və qaz yataqları, o cümlədən "Azəri", "Çıraq" və "Güneşli" yataqları kəşf edilərək istismarlıdır. Həmin yataqların keşfi ölkəmizin neft strategiyasının milli mənafələrə uyğun gerçəkləşdirilməsində mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir. Neft-qaz geologiyası üzrə səriştəli mütəxəssis olan Xoşbəxt Yusifzadə uzun illər ərzində topladığı zəngin təcrübəsinin neft sənayesi strukturlarında məsul vəzifələrde çalışarkən öz təşkilatçı bacarığı ilə ahengdar şəkildə birləşdirirdi.

Xoşbəxt Yusifzadə eyni zamanda neft və qaz sənayesinin aktual problemlərinin həlli, neft-qaz hasilatının inkişafı və geofiziki axtarış-üssülərinin təkmilləşdirilməsi sahəsində fundamental araşdırmacların müəllifi kimi tanınmışdır. Onun elmlə istehsalatın six bağlılığını eyani təcəssüm etdirən tədqiqatları Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundakı neft-qaz yataqlarının işlənməsi zamanı elmi metodların tətbiqində xüsusi rol oynamışdır. Xoşbəxt Yusifzadənin apardığı tədqiqatların nəticələri onun 200-ə yaxın elmi əsərində öz əksini tapmışdır. Alimin neft emalı sənayesində ixtiraları respublika iqtisadiyyatının böyük səməre gətirmiş, karbohidrogen ehtiyatlarının həcmi ilə bağlı hesablamaları həmişə özünü doğruldaraq, ona həmkarları arasında nüfuz qazandırılmışdır.

Xoşbəxt Yusifzadənin Azərbaycanın neft-qaz sənayesinin inkişafında əvvəlsiz xidmətləri və çoxşilik səmərəli fealiyyəti daim yüksək qiymətləndirilmişdir. O, müstəqil Azərbaycanın ali mükafatları - "Heydər Əliyev", "İstiqlal", "Şöhrət", "Şərəf", 1-ci dərcəli "Əmək" ordenləri və "Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fəxri diplomu" ilə təltif edilmiş, "Əməkdar müəhdəs" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Gökəmli neftçi-alim və geoloq, səmimi və təvəzükçü insan Xoşbəxt Bağı oğlu Yusifzadənin xatirəsi onu tənyanınlar qəlbində həmişə yaşayacaqdır.

Allah rəhmet eləsin!

İlham Əliyev, Mehriban Əliyeva,
Əli Əsədov, Sahiba Qafarova, Samir Nuriyev,
Eldar Əzizov, Şahmar Mövsümov, Fərəh Əliyeva,
Mikail Cabbarov, Pərviz Şahbazov,
Emin Əmrullayev, Rövşən Nəcəf,
Isa Həbibbəyli, Akif Əlizadə, İbrahim Quliyev.

AMEA-da akademik Xoşbəxt Yusifzadə ilə vida mərasimi keçirilib

Oktyabrın 4-də AMEA-nın Rəyasət Heyətinin binasında Azərbaycanın dünyaca məşhur mühəndis-geoloqu, "Heydər Əliyev", "İstiqlal", "Şöhrət" və "Şərəf" ordenli alim, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti, akademik Xoşbəxt Yusifzadə ilə vərasimi keçirilib.

Mərasimdə Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədov, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının rəhbəri Samir Nuriyev, Baş nazirin müavini Əli Əhmədov və Şahin Mustafayev, Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin (SOCAR) prezidenti Rövşən Nəcəf, dövlət və hökumət rəsmiləri, AMEA-nın rəhbəriyi, ziyanlılar, elm və təhsil icimaiyyətinin nümayəndələri və mərhumun ailə üzvləri iştirak ediblər.

Alimin tabutu öününe Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva adından əklil qoyulub.

Vida mərasimində çıxış edən AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli görkəmli elm və icimai xadim Xoşbəxt Yusifzadənin ömrünün 70 ilindən çoxunu Azərbaycan neft sənayesinin inkişafına həsr etdiyini, bu istiqamətdə misilsiz xidmətləri ilə Azərbaycan neft sənayesinin əfsanəsinə çevrildiyini bildirib. Qeyd edib ki, 1952-ci ildə Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetini bitirən alım ötən müddət ərzində zəngin biliyi və istedadı ilə mühəndis vəzifəsindən Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti vəzifəsindən qədər yüksəlmüşdir.

Azərbaycan neft sənayesinin yarım əsrən artıq bir dövrünün məhz akademik Xoşbəxt Yusifzadənin adı ilə bağlı olduğunu deyən AMEA rəhbəri onun bilavasita iştirakı və rəhbərliyi ilə Xəzər dənizi hövzəsində 20-dən çox neft və qaz yataqlarının, o cümlədən "Azəri", "Çıraq" və "Güneşli", "Qarabağ", "Şahdəniz", "Abşeron", "Ümid" kimi yataqların keşf olunduğunu və istisna edildiyi vərəgüləyib.

Bildirib ki, Xoşbəxt Yusifzadə Azərbaycan neft sənayesinin efsanesi olduğu qədər, bu sahədə zəngin elmi fealiyyəti ilə seçilmiş, onun elmi-tədqiqat işlərinin nəticəsi 200-dən artıq elmi əsərində, o cümlədən 8 ixtirasında öz əksini tapmışdır: "Alimin yüzlərlə yetirmələri və zəngin əsərləri Azərbaycan neft sənayesinin inkişafına elmi cəhətdən töhfə verməyin nümunəsidir. Xoşbəxt Yusifzadə Rusiya Beynəlxalq Mühəndisler Akademiyasının fəxri akademiki, Türk Dünyası Araşdırmaçıları Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının akademiki, Gürcüstan Milli Elmlər Akademiyasının xarici üzvü, eləcə də bir çox cəmiyyət və assosiasiyanın üzvü kimi Azərbaycan dövlətini və elmini şərəflə və məsuliyətlə təmsil etmişdir".

Akademik Xoşbəxt Yusifzadənin zəngin fealiyyətinin daim dövlətimiz, Ulu Önder Heydər Əliyev və Prezident İlham Əliyev tərəfindən yüksək qiymətləndirildiyini deyən AMEA rəhbəri alımın bir sıra orden və medallarla təltif olunduğu, 90 illik yubileyin Prezident İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın iştirakı ilə qeyd edildiyini bildirib.

"Akademik Xoşbəxt Yusifzadə Prezident İlham Əliyevin liderliyində uğurla aparılan neft strategiyasının heyata keçirilməsində ağsaqqal kimi, təcrübəli mütəxəssis kimi şərəflə xidmət

etmişdir. Sağlığında dövlətimiz tərəfindən onun adının əbdəliyədirilməsi istiqamətində addımlar atılmış, 112 nömrəli tam orta məktəbe, Bakı gəmiqayırmalar zavodunda inşa olunan "Akademik Xoşbəxt Yusifzadə" tankerinə onun adı verilmiş, tankerin istifadəyə verilməsi mərasimində cənab Prezident İlham Əliyev də iştirak etmişdir".

Akademik Isa Həbibbəyli zəngin dünyagörüşü, elmi və əmək fealiyyəti, eləcə də şəxsiyyətinin bütövülüyü ilə yeni nəsillər üçün örnek olan akademik Xoşbəxt Yusifzadənin ideyalarının və xatirəsinin bundan sonra da xalqımızın qəlbində əbədi yaşayacağı söyləyib.

Sonra çıxış edən Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin prezidenti Rövşən Nəcəf dönyanın istənilən ölkəsində SOCAR deyəndə, akademik Xoşbəxt Yusifzadənin adının çəkildiyini, alimin Azərbaycanın neft-qaz sənayesinin və iqtisadiyyatının inkişafında əvəzsiz xidmətləri olduğunu bildirib.

"Yalnız Azərbaycanda deyil, keçmiş sovet ölkələrində də istənilən böyük layihənin, keşf, yaxud tapşının altında hər zaman Xoşbəxt Yusifzadənin əməyi və izməsi olurdu", - deyən Rövşən Nəcəf böyük alimin dərin eruditlığına malik olmaqla yanaşı, öz bilik və bacarıqlarını bölüşməkdən də heç zaman çəkinmədiyi vurgulayıb.

Umummilli Lider Heydər Əliyevin müəllifi olduğunu neft strategiyasının heyata keçirilməsində akademik Xoşbəxt Yusifzadənin böyük rolundan bəhs edən SOCAR prezidenti alimin fealiyyəti ilə Azərbaycanda neft sənayesinin inkişafında yeni mərhəlenin əsasının qoyulduğunu vurgulayıb.

O, görkəmli alimin həm də çoxlu elmi məqalələ və monoqrafiyaların müəllifi olduğunu deyərək, həmin deyərli əsərlərin ölkənin bir sıra tədris müəssisələrində müülliimlərin, şirkətlərde geoloqların stolüstü kitabına çevrildiyini bildirib: "Akademik Xoşbəxt Yusifzadə hamımızın müəllimi idi. O, şərəflə bir yol keçərək həyati boyu vətənine xidmət etdi, eyni zamanda bütün gençlər, xüsusən də neft sahəsində çalışanlar üçün bir fədakarlıq nümunəsi oldu".

O, görkəmli alimin həm də çoxlu elmi məqalələ və monoqrafiyaların müəllifi olduğunu deyərək, həmin deyərli əsərlərin ölkənin bir sıra tədris müəssisələrində müülliimlərin, şirkətlərde geoloqların stolüstü kitabına çevrildiyini bildirib: "Akademik Xoşbəxt Yusifzadə hamımızın müəllimi idi. O, şərəflə bir yol keçərək həyati boyu vətənine xidmət etdi, eyni zamanda bütün gençlər, xüsusən də neft sahəsində çalışanlar üçün bir fədakarlıq nümunəsi oldu".

Rövşən Nəcəf qeyd edib ki, Xoşbəxt Yusifzadə 1971-ci ildə Ulu Önder Heydər Əliyevin iştirakı ilə Azərbaycanda 1 milyardinci ton neftin

hasilatının və 2017-ci ildə Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə 2 milyard ton neftin hasil olmasının şahidi olmuşdur. Bu faktlar neft sənayemizin formallaşması və inkişafında mühüm rol oynamış, Azərbaycanın neft hasilatı və emalı üzrə dünyada aparıcı mövqə tutmasına, yüksək dinamik inkişaf mərhələsinə qədəm qoymasına rəvac vermişdir.

Daha sonra Xoşbəxt Yusifzadənin usaqlıq və gənclik dostu, Elm və Təhsil Nazirliyinin Geofizika və Geofizika İnstitutunun baş direktoru, akademik Akif Əlizadə çıxış edərək Azərbaycan elmi icimaiyyətinə, Azərbaycan neft sənayesinə ağır itki üz verdiyini bildirib.

Akademik Akif Əlizadə görkəmli geoloq alım Xoşbəxt Yusifzadənin səmərəli elmi fealiyyətindən, ölkəmizdə neft sənayesinin inkişafında müstəsnə xidmətlərindən, böyük yataqların keşf olunmasında rolündən söz açıb. O, Xoşbəxt Yusifzadənin bütün varlığı ilə Xəzər neftinin vurğunu olduğunu söylərək, alimin həyatını son nəfəsinə kimi neft sənayesinə, neft elminə və geolojiyasa vərəqələyib.

Xoşbəxt müəllim üçün Xəzər neftinin ayrıca bir özəlliyi və dəyəri vardi", - deyə bildirən akademik Akif Əlizadə geoloq alımın Azərbaycan neftinin dünyaya layiqli formada təqdim edilməsinə nail olduğunu qeyd edib. Bildirib ki, bu gün ölkə Prezidentinin düşünülmüş siyaseti nəticəsində həmin neft Avropanın ən ucqar nöqtələrinə belə gedib çıxır.

Akademik Akif Əlizadə görkəmli alimin yüksək mənəvi keyfiyyətlərindən danışib, onunla bağlı xatirələrini bölüşüb. Bildirib ki, Azərbaycanın dünyaca məşhur mühəndis-geoloqu, bacarıqlı istehsalat təşkilatçısı və səmimi insan Xoşbəxt Yusifzadənin zəngin irsi daim yaşayacaq, xalqımıza, elminizə xidmət edəcək, nəsillər dən-nəsillərlə ötürülcək.

Mərhumun ailesi adından çıxış edən qızı Eltac Yusifzadə akademikin xatirəsinə göstərilən hörmət və ehtiramə görə Prezident İlham Əliyev və dərin minnətdarlığını bildirib.

Sonra alimin cənəzəsi son mənzilə yola salınıb.

Gökəmli geoloq, akademik Xoşbəxt Yusifzadə 1971-ci ildə Ulu Önder Heydər Əliyevin iştirakı ilə Azərbaycanda torpağa təpşirilib.

Allah rəhmet eləsin!

"Heydər Əliyev 100: Türkiyə Yüz İli" mövzusunda beynəlxalq tədbir

Sentyabrın 29-da AMEA-nın Əsas binasında Türkiye-Azərbaycan Yüzüncü İl Platformasının təşkilatçılığı ilə "Heydər Əliyev 100: Türkiyə Yüz İli" mövzusunda tədbir keçirilib.

Tədbirdə AMEA-nın prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli, Türkiye-Azərbaycan Parlamentlərarası Dostluq Qrupunun həmsədri, Türkiye Büyük Milət Məclisinin üzvü Şamil Ayırm, Türkiye-Azərbaycan Yüzüncü İl Platformasının sədri Elmin Sadiqov, Türkiyənin Marmara Qrupu Strateji və Sosial Araşdırımlar Vəqfinin sədri Akkan Suver, Milli Məclisin üzvləri, ali və orta təhsil müəssisələrinin nümayəndələri və digər şəxslər iştirak ediblər.

Tədbirdə əvvəlcə Azərbaycan Respublikasının və Türkiyə Cumhuriyyətinin Dövlət himnleri səsləndirilib.

Sonra qardaş Türkiyənin əldə etdiyi uğurlardan bəhs edən videoçarx nümayiş etdirilib.

Tədbiri giriş nitqi ilə açan akademik Isa Həbibbəyli bildirib ki, çoxeslik dövlətçilik tariximizin şanlı sehifələrini yaşadığımız bugünkü ordumuz Qarabağda Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında həyata keçirilən antiterror tədbirləri ilə Azərbaycanın suverenliyinin tam bərpə olunması kimi tarixi misiyani yerinə yetirdi.

Bir il önce məhz bu gün Prezident İlham Əliyevin 2023-cü ilin "Heydər Əliyev İli" elan edilməsi haqqında Sərəncam imzaladığını xatırladan akademik Isa Həbibbəyli qeyd edib ki,

ötən müddət ərzində ölkəmizdə və dünyada Ulu Önderə bağlı keçirilən tədbirlər, çap olunan nəşrlər Ümummilli Liderin zəngin irsi ilə yanaşı, Azərbaycan dövlətinin nailiyyətlərinin təbliğinə, Azərbaycançılıq ideologiyasının möhkəmənməsinə və genişlənməsinə xidmet etmişdir.

Türkiyə-Azərbaycan dostluq, qardaşlıq münasibətlərinin bu gün özünün ən yüksək dövrünü yaşadığını deyən akademik Isa Həbibbəyli bu münasibətlərin təməlində Ulu Önder Heydər Əliyevin "Bir millet, iki dövlət" və Mustafa Kamal Atatürkün "Azərbaycanın kəndi kədərimiz, sevinci sevincimizdir" sözlerinin dayandığını bildirib. Qeyd edib ki, bu gün Türkiyə-Azərbaycan birliliyi bütün dünya üçün qardaşlığı, birliyin, həmrəyliyin nümunəsinə əlavədir.

AMEA prezidenti diqqətə çatdırıb ki, ötən bir ərzində Ulu Önderin 100 illiyi bütün dünyada, xüsusilə Türkiyədə yüksək səviyyədə, eyni zamanda Türkiyə Cumhuriyyətinin 100 illiyi isə ölkəmizdə ən ali səviyyədə qeyd olunub və davam etməkdədir. Akademik Isa Həbibbəyli AMEA-da da Ulu Önderin və Türkiyə Cumhuriyyətinin 100 illiyinə həsr olunmuş səsli tədbirlərin keçirildiyini, nəşrlərin ərsəyə getirildiyini, dövlətərimizin uğurunun bütün elmi platformalarda alımlarımız tərəfindən təbliğ olunduğu vurğulayıb.

Ümummilli Liderin Azərbaycanın tələyində müstəsnə rol oynadığını və xilaskarlıq missiyası ilə dövlətimizin müstəqilliyini qoruyub

saxlaşdığını deyən akademik Isa Həbibbəyli qeyd edib ki, həmçinin Mustafa Kamal Atatürk Türkiyəni xarici düşmənlərdən təmizləyərək müstəqil dövlətlər sırasına qoşub.

"Ötən 100 ilde Türkiyə böyük inkişaf yolu keçərək dünyadan aparıcı və söz sahibi ölkələrindən birinə əvvələr. Xüsusilə son 22 ilde Rəcəb Tayyib Ərdoğanın liderliyində iqtisadiyyati güclü, NATO üzvü kimi dünyadan ən güclü ordularından birinə malik, hərbi sənayesi inkişaf etmiş, dünyadan diqqət mərkəzində olan ölkələrdən biridir. Eyni zamanda Azərbaycan son 20 ilde Prezident İlham Əliyevin liderliyində çox böyük inkişaf yolu keçib, Ulu Öndərin atlığı təməllər üzrə sürətli inkişaf edən güclü dövlətə əvvələr. - deyə AMEA rəhbəri bildirib.

Vətən müharibəsində qardaş Türkiyə xalqının və liderinin Azərbaycana verdiyi dəstəyi xatırlanır natiq həmin dəstəyin, həmçinin sentyabrın 19-20-də Qarabağda aparılan anti-terror tədbirləri zamanı Rəcəb Tayyib Ərdoğanın BMT kimi dünyadan ən ali kurssusundan "Qarabağ Azərbaycan torpağıdır" deməsinin son illərdə Azərbaycan və Türkiyə Prezidentlərinin liderliyində yaşadığımız tarixi epoxanın ən önemli anılarından olduğunu deyib.

Sonra Türkiye-Azərbaycan Yüzüncü İl Platformasının sədri Elmin Sadiqov rəhbərlik etdiyi platformanın "Heydər Əliyev İli" çərçivəsində keçirdiyi tədbirlərdən danışır. Azərbaycan tarixində 16-ci əsrde Şah İsmayıllı Xətainin, 18-ci əsrde Nadir şahın, 21-ci əsrde isə

Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin liderliyində dövlətimizin ərazi bütövlüyünün bərpə olunduğunu söyləyib.

Türkiyə-Azərbaycan Parlamentlərarası Dostluq Qrupunun həmsədri, Türkiye Büyük Millət Məclisinin üzvü Şamil Ayırm çıxışında AMEA-da olmaqdan məmənnuluğunu dile gətirib, Ulu Öndərlə bağlı xatirələrini bölüşüb. Görkəmli dövlət xadiminin vaxtı Türkiyə parlamentindəki çıxışlarını, həmçinin Naxçıvanda Hüseyin Cavidin məqbərəsinin açılışında Ümummilli Liderin ona qarşı göstərdiyi diqqəti, Atatürkə, Türkiyəyə qarşı sevgisini tədbir iştirakçılarının nəzərinə çatdırıb.

Ulu Öndərin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyevin liderliyində ölkəmizin ərazi bütövlüyünü bərpə etdiyini deyən Şamil Ayırm bildirib ki, "Qarabağ Azərbaycandır" və qardaş Türkiye daim bizim yanımızdadır: "Heydər Əliyevin yetişdirdiyi lider bu gün Qafqazda tarix yazar və bundan sonra da Azərbaycana qarşı təhdid dili ilə danışanlar "Dəmir yumruğunu" gücünü görəcəklər".

Tədbirdə, həmçinin Türkiyənin Marmara Qrupu Strateji və Sosial Araşdırımlar Vəqfiyyənin sədri Akkan Suver, Akademianın Qafqazşunaslıq Institutunun baş direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Musa Qasımlı və başsaqları çıxış edərək Azərbaycan-Türkiyə qardaşlığından, ölkərimizin son illərdə əldə etdiyi uğurlardan danışır, bu birliyin dönya var olduğunu davam edəcəyini söyləyiblər.

Akademik Isa Həbibbəyli "Vətən müharibəsi tarixi - Şəxsiyyət faktoru" kitabının ərəb və fars dillərində nəşrlərinin təqdimatında çıxış edib

Bakı Şəhər icra Hakimiyyətinin (BŞİH) təşkilatçılığı ilə Bakı Kitab Mərkəzində "Vətən müharibəsi tarixi - Şəxsiyyət faktoru" kitabının ərəb və fars dillərində nəşrlərinin təqdimatı keçirilib.

Mərasimdə ölkənin tanınmış içtihadçıları, elm və medəniiyyət xadimləri, tarixçi alımlar, hərbcilər, deputatlar, Vətən müharibəsi veteranları və qazilər, Azərbaycandakı dini konfessiyaların nümayəndələri, ali məktəb tələbələri və hərbi liseylerin kursantları iştirak ediblər.

Əvvəlcə Vətən torpaqlarının azadlığı uğrunda mübarizədə şəhid olmuş soydaşlarımızın əziz xatirəsinə dəqiqəlik sükutla yad edilib.

Bakı Kitab Mərkəzinin rəhbəri Günel Anarqızı Vətən müharibəsinin qazanılan Qələbə və onun tarixini həsr edilən bu kitabın əhəmiyyəti barədə danışır.

Sonra kitabla bağlı videoçarx nümayiş etdirilib.

Təqdimat mərasimində çıxış edən Bakı Şəhər icra Hakimiyyətinin başçısı Eldar Əzizov diqqətə çatdırıb, ki, kitab Vətən müharibəsinin tari-

xinə həsr olunan ilk nəşrlərdən biridir. Kitabın əsas xüsusiyyəti Azərbaycanın Vətən müharibəsi tarixini tamamilə yeni bir rakursdan, şəxsiyyət faktoru baxımından nəzərdən keçirilməsindən ibarətdir. Yekdilliklə bir nəticəye gəldik ki, bütün bu uğurların, şanlı Qələbənin kökündə şəxsiyyət faktoru - İlham Əliyev fenomeni dayanır.

Təqdimat mərasimində Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik Isa Həbibbəyli çıxış edərək "Vətən mü-

haribəsi tarixi - Şəxsiyyət faktoru" kitabının əhəmiyyətindən danışır. Həmçinin Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri, Xalq yazıçısı Anar, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Bahar Muradova, AMEA-nın Tarix İnstitutunun baş direktoru, professor Kərim Şükürov, Gəncə şəhərindəki "İmamzadə" ziyanətgah kompleksinin imamı həci Tahir Abbaszadə və digər çıxış edənlər artıq 6 dildə çap olunan "Vətən müharibə-

si tarixi - Şəxsiyyət faktoru" kitabının əhəmiyyətini vurğulayaraq, bu nəşrin Vətən savaşında qazanılan şanlı Qələbənin geniş təbliğində mühüm rol oynayacağını vurğulayıblar. Emosiyasız, tarixi faktlar əsasında hazırlanın kitabın müelliflərinin əsas məqsədinin Vətən müharibəsi və dahi sərkərdə haqqında həqiqətləri gələcək nəsillərə çatdırılması qeyd edilib.

Bildirilər ki, kitaba olan maraqlı nəzərə alınaraq qısa zaman ərzində

onun Azərbaycan dilindən əlavə, ingilis, türk və rus dillərində tərcümə edilərək nəşrlərinin geniş ictimai təqdimatı keçirilib. Bu gün isə ərəb və fars dilləri daxil olmaqla artıq 6-ci dildə nəşrin təqdimatıdır. Kitabın rus və ingilis dillərindən nəşrləri dönyanın 100-ə yaxın ölkəsinin aparıcı kitabxanalara göndərilər. Hazırda kitabın Çin dilinə tərcüməsi üzərində işlər aparılır və bu proses davam etdiriləcək.

Sonda Vətənə həsr edilən mahnilar ifa olunub.

Yeniləşən Akademiyada elektron xidmətlər şəbəkəsi genişlənir

Oktyabrın 3-də AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat Institutunun Elmi şurasının növbəti iclası keçirilib.

Elmi şuranın iclasını AMEA-nın prezidenti, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat Institutunun baş direktoru, akademik İsa Həbibbəyli açaraq gündəlikdəki məsələlər barədə məlumat verib.

Tariximizin ən şanlı ve qururlu günlerini yaşadığımızı söyləyən akademik İsa Həbibbəyli bildirib ki, son iki yüz ildə baş vermiş faciə və mağlubiyetlərimizi sevinc və qələbə ilə evəzləyən Zəfər savaşımız başa çatdi. 44 günlük müharibədən sonra da Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyev peşəkarlıqla uzaqqorən siyasetini davam etdirdi, Azərbaycanın suvereniliyi və ərazi bütövülü tam bərpa olundu. Ali Baş Komandan İlham Əliyev Ulu Öndər Heydər Əliyevin Qarabağın azad edilməsi uğrunda başladığı işi Zəfərlə başa çatdırı, bununla da Azərbaycan tarixinin yeni dövrünə möhtəşəm qələbə səhihələri həkk edildi.

Sonra akademik İsa Həbibbəyli institutun əməkdaşı, filologiya elmləri doktoru Aida Feyzullayevanın səhəhəti ilə əlaqədar tutduğu vəzifəsindən azad olunması barədə ərizə ilə müraciət etdiyini bildirib. O, Ədəbiyyat Institutunun ən çətin, ciddi problemlərinin həlli ilə məşğul olan Aida Feyzullayevanın institutun, eləcə də ədəbiyyatşunaslıq elminin inkişafında özünəməxsus yey-

ri və rolu olduğunu diqqətə çatdırıb. Akademik İsa Həbibbəyli görkəmli alim Aida Feyzullayevanın ictimai-əsaslarla institutun Dünya ədəbiyyatı və komparativistika şöbəsinin elmi məsləhətçisi təyin edildiyini söyləyib.

Elmi şuranın iclasında institutun əməkdaşı, filologiya üzrə fəlsəfe doktoru, dosent Gülcin Babayeva 70 illik yubileyi münasibəti ilə Fəxri fərmanla təltif edilib.

Akademik İsa Həbibbəyli, həmçinin Azərbaycan Aşıqlar Birliyinin sədri, filologiya elmləri doktoru Məmmərəm Qasımlı, institutun Ədəbiyyat nəzəriyyəsi şöbəsinin baş elmi işçisi, filologiya elmləri doktoru Cavanşir Yusiflini və XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı (Sovet dövrü) şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, filologiya

üzrə fəlsəfe doktoru Yadigar Mehdiyevanı 65 illik yubileyləri münasibətilə təbrik edib, elmi fəaliyyətlərində uğurlar arzulayıb.

Daha sonra tədbirdə bir sıra elmi-təşkilatlı məsələlərə baxılıb.

Birinci məsələ AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu ilə Bolqaristan Elmlər Akademiyası Ədəbi Tədqiqatlar İnstitutu arasında "Ədəbiyyatda satira və humor: folklordan yazılı ədəbiyyatadək" mövzusunda birgə elmi-tədqiqat layihəsinin və Azərbaycan tərəfindən işçi gruppunun təsdiqi ilə bağlı olub.

Akademik İsa Həbibbəyli Bolqaristan Elmlər Akademiyasının prezidentinin dəvəti ilə cari il iyulun 4-də Bolqaristana səfər etdiyini xatırladaraq, səfər cərçivəsində Bolqaristana Elmlər Akademiyası ilə AMEA

arasında əməkdaşlıq müqaviləsinin imzalandığını diqqətə çatdırıb. Bildirib ki, həmin müqavilənin müdəddələrindən biri də ortaqlı elmi layihələrin işləniləb hazırlanması olub.

Iclasda "Ədəbiyyatda satira və humor: folklordan yazılı ədəbiyyatadək" elmi-tədqiqat layihəsinin Azərbaycan tərəfindən işçi qrupunun üzvləri təsdiq edilib.

Sonra Xalq şairi Məmməd Arəzin anadan olmasının 90 illiyinin qeyd edilməsi məsələsinə baxılıb. Oktyabrın 11-də Humanitar Elmlər Bölümü və Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun birgə təşkilatçılığı ilə AMEA-da görkəmli şairin yubiley sessiyasının keçirilməsi qərarla alınıb.

Tədbirdə, həmçinin "Azərbaycan Tədqiq və Tətöbbö Cəmiyyə-

ti"nin fəaliyyətində ədəbiyyat məsələləri" mövzusunda elmi sessiyanın təşkililərə Mehmet Akif Ərsoyun anadan olmasının 150 illik yubileyinin keçirilməsi ilə bağlı qərarlar qəbul olunub.

Elmi şuranın iclasında "Ədəbi Proses - 2023" Yaradıcılıq müşavirəsinin məruzəcələrinin müəyyən edilməsi məsəlesi də müzakirə olunub.

Akademik İsa Həbibbəyli Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında son zamanlar bütün istiqamətlər üzrə yenileşmə prosesinin getdiyini deyərək, Rəyasət Heyeti aparatinın strukturunda "Elektron Akademiya" şöbəsinin yaradıldığı və son ay larda elmi-tədqiqat institutlarında elektron xidmətlər şəbəkəsinin genişləndirildiyini bildirib.

Daha sonra fil.f.d., dos. Günay Qarayeva 2023-cü il üçün elmlər və fəlsəfe doktorluğu hazırlığı üzrə doktorantura və dissertanturaya qəbul olanların elmi rəhbərləri və mövzularının təsdiqi ilə bağlı çıxış edib.

Sonda institutum Müstəqillik dövrü Azərbaycan ədəbiyyatı şöbəsinin baş elmi işçisi, fil.e.d., dos. Salidə Şərifovanın "İlk Azərbaycan romanları" monoqrafiyasının, Mətbuat tarixi və publisistik şöbəsinin böyük elmi işçisi, fil.f.d. Gülnar Qasımlının "Sözümüz sözdür - 2" kitabı və Uşaq ədəbiyyatı şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, fil.f.d. Gülnar Qəmbərovanın "Azərbaycan uşaq ədəbiyyatının təşəkkülü" monoqrafiyasının çapa tövsiyə olunmasına dair qərarlar qəbul edilib.

Akademik Fəxrəddin Qədirov "Elmlər Akademiyaları Beynəlxalq Assosiasiyyasi"nın böyük medalı ilə təltif edilib

AMEA-nın birinci vitse-prezidenti v.i.e., akademik Arif Həsimov və AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İbrahim Quliyev dəvətə "Elmlər Akademiyaları Beynəlxalq Assosiasiyyası" şurasının 36-ci iclasında iştirak ediblər.

Belarusun paytaxtı Minsk şəhərində keçirilmiş 3 günlük tədbirdə "Elmi tədqiqatların əsas istiqamətləri", "Atom enerjisi və enerji təhlükəsizliyi", "Kosmik tədqiqatlar sahəsində akademiyalararası əlaqələrin möhkəmləndirilməsi" və s. mövzularda məruzələr dinlənilib.

"Elmlər Akademiyaları Beynəlxalq Assosiasiyyası" Şurasının 30 illiyi: elmi fəaliyyət üfüqlərinin genişləndirilməsi" mövzusu üzrə çıxışlarda AMEA-nın vitse-prezidenti akademik İbrahim Quliyevin nitqi və təklifləri maraqla dinlənilib.

Elmlər Akademiyaları Beynəlxalq Assosiasiyyasının tərkibində səmərəli fəaliyyətinə görə akademik Fəxrəddin Qədirov bu qurumun böyük medali ilə təltif edilib.

İllik elmi hesabatların hazırlanması məsələləri müzakirə olunub

Elm və Təhsil Nazirliyi Kataliz və Qeyri - üzvi Kimya İnstitutunun Elmi şurasının növbəti iclası keçirilib.

Öncə şəhidlərin əziz xatırəsi bir dəqiqəlik sükütlə yad edilib.

Institutun baş direktoru, akademik Dilqəm Tağıyev iclasın gündəliyini elan edərək bildirib ki, 2023-cü ildə aparılmış elmi-tədqiqat işlərinin hesabatına hazırlıq və əldə edilmiş mühüm nəticələr, 2024-cü ildə institutda "Enerjinin toplanması və çevriləsi üçün materiallar" mövzusunda VIII beynəlxalq simpozium keçirilməsi haqqında, 2023-cü ildə fəlsəfe doktoru hazırlığı üzrə doktorantura və dissertanturaya qəbulun nəticələri barədə və s. məsələlər daxil edilib.

Sonra akademik 2023-cü ildə aparılan elmi-tədqiqat işlərinin hesabatının oktyabrın 24-dən başlayacağına şəbəkə və laboratoriya rəhbərlərinin nəzərinə çatdıraraq qeyd edib ki, hesabatlara ciddi hazırlaşmalı, əldə olunan mühüm nəticələrin təqdimatı daha diqqət və məsuliyyətə hazırlanmalıdır. Aparılan elmi-tədqiqat işləri haqqında ümumi məlumat verən Dilqəm Tağıyev elmi işçilərin maddi rifahının yaxşılaşdırılması üçün onların yerli və beynəlxalq qrant layihələrində çox iştirak etmələrini tövsiyə edib.

İclası davam etdirən akademik, 2015-ci ildən başlayaraq, hər il dünya səviyyəli "International Symposium on Materials for Energy Storage & Conversion" adlı beynəlxalq tədbirin bir il Türkiyədə, digər ildə isə dördüncü müxtəlif ölkələrində keçirildiyini qeyd edib. Hidrogen enerjisini saxlanması

və çevriləsi üçün materiallar sahəsində dönyanın müxtəlif ölkələrindən olan alim və mütəxəssislərin dəvəti olunacağı "8th International Symposium on Materials for Energy Storage and Conversion" adlı simpoziumun növbəti dəfə 9-12 sentyabr 2024-cü il tarixində Bakıda keçiriləcəyinin nezərdə tutulduğunu qeyd edən alim bildirib ki, belə mətəbər tədbirin ölkəmizdə keçirilməsi mühüm hadisədir və qloballaşan dünyada Azərbaycan elminin dördüncü elminə integrasiyası, həmçinin elminin dördüncü elmi ictimaiyyətində nüfuzun artırması istiqamətində əhəmiyyətli təkan olacaq. Akademik qeyd edib ki, bu nüfuzlu tədbirin təşkilatçısı akad. M. Nağıyev adına Kataliz və Qeyri-üzvi Kimya İnstitutu olacaq, simpoziumun "Rəhbər Komitə"ndə (Steering Committee) Azərbaycanlı alimlər (akademik Dilqəm Tağıyev və professor Akif Əliyev) təmsil olunacaq.

Sonra Elektrokimya laboratoriyasının müdürü, k.e.d. professor Akif Əliyev simpo-

ziumun əhəmiyyəti haqqında geniş məlumat verib.

D.Tağıyev 2023-cü ilin qəbul planına əsasən institutun fəlsəfe doktorluğu hazırlığı üzrə keçirilmiş imtahanlardan yüksək bal toplamış 8 nəfərdən 6-sı doktoranturaya, 2-si dissertanturaya qəbul olunduğunu söyləyərək, qəbul olunan doktorant və dissertantların dissertasiya işlərinin mövzuları və rəhbərləri haqqında məlumat verib. Akademik sözügedən müəssisədə təhsilini doktoranturada davam etdirmək istəyən gənclər üçün her cür şərait yaradılacağı vurğulayıb, onlara dünya elmine integrasiya etmək, müasir dördə elmi biliklərə yiyələnmək üçün xarici dilləri yaxşı mənimseməyi, müxtəlif yerlər və beynəlxalq qrant müsabiqələrində aktiv iştirak etməyi tövsiyə edib.

Sonra akademik qeyd edib ki, "Heydər Əliyev İli" ilə əlaqədar institutda bir sıra tədbirlər, o cümlədən 2 konfrans keçirilib, institut əməkdaşlarının mətbuatda Ulu Öndər haqqında publisistik məqalələri çap olunub. Bu tədbirlərin davamı kimi genç alim və mütəxəssislər arasında Ulu Öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 100 illik yubileyinə həsr olunan müsabiqənin keçirilməsi üçün artıq müsabiqə şərtləri elan olunub. Akademik gəncləri bu müsabiqədə fəal iştirak etməye çağırıb.

Daha sonra akademik institutun əməkdaşı b.e.i. Fərəcov Hüseyni 80 illik yubileyi münasibəti ilə bütün kollektiv adından təbrik edib ona can sağlığı və uzun ömr arzulayıb.

Sonra gündəlikdə duran digər məsələlər müzakirə edilərək müvafiq qərarlar qəbul edilib.

İlham Əliyevin bəşər tarixinə verdiyi ən böyük töhfə, insanlıq dərləsləri və Zəngəzur dəhlizinin üfüqləri

Biz 90-ci illerin əzablarından, ağırlıqların keçmiş nəsilik. Uşaqlıq çağımızın tək günləri qəti, cüt günləri dəfn gülərinə təsadüf edib. Ön cəbhədə od-alov, mühəribə, qan-qada, arxa cəbhədə siyasi didişmə, kreslo davası, həkimiyət üçün xalqı güdəza verən cəbhələr, hərc-mərclik, sosial böhran, özbəşnalıq və s. Şükür ki, bunların hamısı artıq geride qalıb. Güclü nizamlanmış orduya sahiblik, ölkədə sabitlikdər, ovladlarımız qorxusuz-hürküsüz şəhərdə dolaşa bilir.

Otuz il torpaqlarımız işğal altında qaldı, amma bir müstəsnalıq öz gücünü əbədi qorudu. Bu otuz ildə Qarabağ Azərbaycan üçün yalnız milli ərazinin deyil, həmçinin mənəvi heysiyyət və leyaqətin adı oldu, şərfli və süveren vətən anlayışının tərkib hissəsinə çevrildi. 2020-ci ilin 44 günlük savaşında da bize zəfəri qazandıran başlıca amil bu hissə tapınmağımız oldu. Düşmən isə öz əzeli-əbədi xisliyinə sadıqliyi ilə teccübündürdü. Həsəd doğurmayan keyfiyyətlərdər! İrtica, zor, şər stixiyası, xoasdən qidalanmaq, göz yaşına, qana susamaq, her dəfə çaxrı fırıldıl zülmün və vəhşetin başlığı nöqtənin tam üstündə saxlamaq! Tek 44 günlük müharibədə və ondan sonrakı zaman müddətində düşmənin sərgiliyi mənzərinin çeşidinə diqqət edək: mühərbiə aparılan əraziləndən kilometrlərlə uzaq sivil şəhərlərimiz (Gəncə, Bərdə, Mingəçevir) raketlərə bombalandı. Hətta kapitulyasını akti imzalandıqdan sonra belə ermənilər "10 Noyabr Beyannaməsi"ne əməl etməyərək minalanmış ərazilərin xaritesini vermedи. İşğaldən azad olunmuş ərazilərdə hələ də mina təhlükəsinin qalması, sərhəd ərazilərdə erməni terrorçularının yerləşdirilməsi, mühərbiədən sonra da atışmaların davam etməsi, siyasi heyətin sühl çəgirişlərinin cavabsız qalması, düşmənin öz tarixi xisliyinə sadıq qalmاسının, sabit mövqeyində çəkinməməyinin göstəricisi idi.

Ali Baş Komandan İlham Əliyevin üzərinə çox ağır missiya düşüb. Bir tərəfdən ölkənin rifahını və sabitliyini pozmaq istəyən siyasi cəbhələr, anti-milli maraqlara xidmet edən ünsürlər, digər tərəfdən yalnız erməni siyasilərinin, aşqərlərinin deyil, erməni vətəndaşlarının, sivillərinin belə qana, mühərbiəyə susanı, Birinci Qarabağ mühərbiəsində və ondan sonrakı otuz il müddətində "Bakıya qədər gələcəyik!", "Axırıncı türkü də öldürəcəyik!" şüurlarını səsləndirməkdən usanmayan kor kütü...

İlham Əliyev hər zaman sülhün tərəfində olduğunu bəyan edib. Çıxışları hər zaman, sülhə, barışğa dəvət çəgirişləri ilə zengindir. Amma sülh qarşı tərəf sakitləşəndə, atəşkəsə əməl etdikdə başlayır. Ermənilərin təxribatı davam edirə, hansı sülhədən səhət gedəbilər? Son antiterror əməliyyatları da bunu sübut etdi. Ermənistan Üçüncü Bəyənatın şərtlərini pozursa, yenidən təcavüze meyllənirse, mülki əhalini hədəf alırsa, Azərbaycanın Ermənistani

islah etməsi üçün hərbi gücən istifade etməsi qəçilməzdir. Doğrudur, Şəhidlər veririk, anaların gözü yaşlıdır, kiçik yaşılı uşaqlar atasalarının torpağı verilməsinə şahidlilik edirlər. Amma başqa yol yoxdur. Milli namusun keşiyində millet özü durmalıdır! Hərbi etikası olmayan, sazişlərə əməl etməyən bir düşmənin vəsətə, əlbəttə, onun başına dəmir yumruq endirməkdən başqa çare qalmır. Söhbət ərazi bütövlüyündə gedirə güzəştə yeri olmamalıdır. Hikmet Hacıyevin CNN-e müsahibəsində bildirdiyi kimi: "Hər bir ölkə kimi Azərbaycanın da öz suverenliyini və ərazi bütövlüyünü müdafiə etmək hüquq var".

Bu gün İlham Əliyevin qətiyyəti, ezmə bütün dünya üçün örnəkdir. Hərçənd, dünya belə qətiyyətli, güclü lider obrazını, xüsusiəl prinsipial, beynəlxalq dəngələri qoruyan idarəedicini o qərədə asan qəbuluna, həzm edə bilmir. Amma olsun, onsun da başqa yolları yoxdur. İlham Əliyev bu gün min cür mürekkeb, xaotik, gizlin, məkrli siyasi oyunların çevrəsində Dövlət qurur. Son hadisə ilə isə yalnız son otuz ilin yox, iki yüz illik bir dövrün yaraları bütövlənir. Parçalanın, talan olan Azərbaycan hələ Ümummilli lider Heydər Əliyevin zamanında kör Edip kimi ayağa durub qalxmağa özündə qətiyyət tapmışdı. İlham Əliyev isə Azərbaycanı ona təriixən dəymış bütün zərbələrin altından zədəsiz çıxarmağı bacardı. Gələcəyə bütün Azərbaycan ərməğan etmək üçün.

Müdaxile ilə bağlı maraqlı bir dəta-la diqqət çəkmək istəyirəm. Azərbaycan Prezidenti dəfələrə qeyd etdi ki, "Qarabağın Azərbaycanın torpağı olduğunu Paşinyan özü etiraf edib". Yəni, üçüncü digər tərəfin məsələyə qarışması doğru olmaz. Və bu fikirlərə üçüncü digər ölkənin məsələyə aktiv müdaxiləsini minimuma endirməyi bacardı.

Bu gün dünyada ön siyasi ambisiyasi, mənfiəti namine xalqının qanı və müsibətinə təreziye qoymağa hazır olanlar var. İlham Əliyev isə heç zaman xalqın fəlakəti ilə ehtikarlıq etməyib. Hətta milli intibah namına belə milletin taleyi ilə oynamayıb. Şəref və suverenliyi, humanizm və insaniyyəti liderlik fealiyyətinin ana xəttinə çevirib. İlham Əliyev neyə çalışır? Yalnız Qarabağı bütün şəkilde geri almağa, Azərbaycanın bütün torpaqlarında Konstitusiya quruluşunu berpa etməyə deyil, hem də mühərbiələrə son qoymağa, sülhə nail olmağa çalışır. Azərbaycan həkimiyətinin, Ərdumuzun Qarabağda apardığı bütün eməliyyatların, eləcə də son lokal antiterror tədbirlərinin kökündə bu amil dayanırdı. Mühərbiəyə son qoyma! Çıxışlarında dəfələrlə bəhəkatlıların mülki əhaliyə qarşı olmadığını döne-döne bəyən edir, bunun eyanı sübutlarını mütemadi ortaya qoyur, dünəyaya sübut etməyə çalışır ölkə başçısı. Qarabağdakı ermənilərə öz vətəndaşları kimi müraciət edilməsi, onlara düzgün yol göstərilməsi də həmin bə misiyyətində dərk edilən prosesdir. Sülh və əmin-amanlığın tam bərqərər olmasına çalışmaq əzmi bu gün İlham Əliyevin bəşər tarixinə verdiyi böyük

töhfədir! Misir yazılıçısı Nəcib Məhfuzun Nobel alarkən etdiyi çıxışda belə fikirler yer alırdı: "Bizim sivil dövlətlərin rəhbərlərindən və onların sahibkarlarından esl sıçrayış etməyi, müasir dünyaya yeni, qərəzsiz baxışla baxmayı tələb etməyə haqqımız və borcumuz var. Əvvəller bir hərəkət yalnız öz milletinin mənəfəyi naminə hərəkət edirdi, qalanlarına rəqib və ya istismar obyekti kimi baxır, öz üstünlüyündən və şəxsi şəhərindən başqa bütün digər dəyərlərə etinəsiz yanaşırı. Bunun adı ilə əxlaq dağılılıb, prinsiplər pozulub, ləyaqətsiz əssullara haqq qazandırılır, saysız-həbsiz insan özümə məhkum edilib. Yalan, hiylə, xəyanət və qəddarlıq besirət möcüzəsi kimi ehtiram edilir, böyüklüyün səbətu kimi görülürdü. Bu gün ya-naşma kökündə deyismelidir. Bu gün sivil liderin böyüklüyü onun dünyagörüşünün qlobal xarakterinə və bütün bəşəriyyət qarşısında məsuliyyət kimi dərk etdirməye çalışan liderdir. Bəli, "bu gün sivil liderin böyüklüyü onun dünyagörüşünün qlobal xarakterinə və bütün bəşəriyyət qarşısında məsuliyyət hissənə görə qiyətəndirilməlidir" sə, qururluq ki, bizim rəhbərimiz - Ali Baş Komandan İlham Əliyev bu ali dəyərləri, mənəvi-əxlaqi keyfiyyətləri özündə ehtiva edən şəxsdir!

Ona görə İlham Əliyev fərqli yol tutur və tutduğu yolla əslində xalqın əsrərlə qazandığı nəcib xalq statusunu da təhdid və zərbələrdən qorumaş olur, onu erməni daşnakları, faşist təfəkkürlü terrorçularla eyniləşdirir. Onlar kimi davranışmamalı, onlar kimi dənişmamalı olduğumuzun ən böyük örnəyini Ali Baş Komandan İlham Əliyev birinci ele özü meydana qoyur. Bu menada İlham Əliyev bu gün insanlığın, bütövlükde bəşəriyyətin düşmenlərinə qarşı vuruşur. Onun hədəfi yalnız mənfur düşmən deyil, hem də bütün insanlığa qənim kəsilən qüvvələrdir, silahı yalnız hərbi texnika deyil, hem də insani, humanist ideyalardır. Büyök Mirzə Ələkbər Sabirin dediyi kimi, "Kim ki, insanı sever, aşiqi-hüriyyət olur, Bəli, hüriyyət olan yerde də insanlıq olur"!

Sülh istəyi və insanlıq ləyaqətini bir araya cəm edib öz liderlik tərcüməyihəlinin əsas xəttinə çevirməyi bacaran Azərbaycanın güclü - İlham Əliyev bu ezmələn ən uzad tarixləri yaxına getirir, en elçətməz arzuları realılığa çevirir. Və bu yaxınlaşan əzaqlıqlardan bir də açılaçq Zəngəzur dəhlizinin üfüqləri göründür...

Elnarə AKİMOVA
YAP idarə Heyətinin üzvü,
AMEA Nizami Gəncəvi adına
Ədəbiyyat İnstitutunda şöbə müdürü,
filologiya elmləri doktoru

YENİ NƏŞRLƏR

Heydər Əliyev və ədəbi irsimiz

Ümummilli lider Heydər Əliyevin 100 illik yubileyi ilə əlaqədar daha bir yeni kitab işıq üzü görüb. AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun doktorantı Sevinc Dadaşovanın tərtibciliyi ilə "Heydər Əliyev və ədəbi irsimiz" adlı yeni kitab çapdan çıxıb. Kitab Heydər Əliyev və Azərbaycan ədəbiyyatı mövzusunda məqalələr toplusundan ibarətdir.

Topluda ulu önderin Azərbaycan ədəbiyatına olan diqqət və qayğısını eks etdirən məqalələr toplanıb. 1999-cu ildən 2022-ci ilə qədər Azərbaycan metbuatında və internet portallarında mövzu ilə əlaqədar ölkəmizin tərəfənmiş elm, mədəniyyət xadimləri və ziyanları tərəfindən yazılmış məqalələr günümüzün tarixində keçmişə doğru sıralanaraq kitab şəklinde çap olunub.

Kitabın tərtibçisi və ön sözün müəllifi Sevinc Dadaşova yazır ki, hər xalqın özünə məsus tarixi qəhrəmanı, xilaskarı, dar gününün pənahı olan şəxsiyyətləri olmuşdur. Azərbaycan xalqının da ağır gündənə geləcəyə işıq tutan parlaq ulduzu, ulu öndəri Heydər Əliyev olmuşdur.

Yeni nəşrdə Aqsaaqqallar Şurasının mərhum sadri Fettah Heydərov, akademik İsa Həbibbəyli, akademik Teymur Kərimli, jurnalist Elnər Akimova, jurnalist İrəda Sariyeva, filologiya üzrə felsəfə doktoru Aygün Bağırlı, təqnidçi, publisist Tehran Əlişanoğlu, filologiya üzrə felsəfə doktoru Gülbəniz Babaxanlı, jurnalist Allahverdi Eminov və başqalarının elmi-publisistik məqalələri dərc olunmuşdur. Kitabda o cümlədən ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan ədəbiyatı bareldə müdrik fikirlərinə geniş yer ayrıılır. Onun dilindən ədəbiyyatımız böyük milli sərvətimiz olaraq dəyərləndirilir.

Kitab 552 səhifədən və ulu öndər barədə maraqlı foto-blokdan ibarətdir. Kitabın elmi redaktoru filologiya üzrə felsəfə doktoru Akif Əliyevdir.

Heydər Əliyev və Azərbaycan dili

AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun böyük elmi işçisi Sevinc Dadaşovanın "Ön söz" yazaraq tərtib etdiyi "Heydər Əliyev və Azərbaycan dili" mövzusunda yazılışmış məqalələr toplusu ayrıca kitab halında nəfis şəkildə işıq üzü görüb.

"Heydər Əliyev İli" çərçivəsində işıq üzü görmüş məqalələr toplusu "Heydər Əliyev və ədəbi irsimiz" kitabının davamı olaraq tərtibçi tərəfindən hazırlanmış II kitabdır.

Nəşrə Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Azərbaycan dilinə olan sevgi və bağlılığını, qayğı və diqqətini eks etdirən məqalələr yer alıb. Topluda 2001-ci ildən 2023-cü ilə qədər Azərbaycan metbuatında və internet portallarında mövzu ilə əlaqəli respublikanın tərəfənmiş elm və mədəniyyət xadimləri tərəfindən qələmə alınmış məqalələr günümüzün tarixindən keçmişə doğru sıralanaraq çap olunub.

Zəngəzur toponiminin qədim etnogenez tarixi

Oktyabrın 2-də AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunda "Turan Araşdırma Mərkəzi" İB-nin təsisçisi, mərhum alim, Cavidşünəs, tarixçi, türkoloq, içtimai-siyasi və elm xadimi, professor Əjdər Tağıoğluunun "Zəngəzur toponiminin qədim etnogenez tarixi" kitabının təqdimatı olub.

İclasi akademik Teymur Kərimli açaraq müəllifin tarixçi, elm xadimi kimi səməralı fealiyyətindən, qələmə aldığı əsərlərdən söz açıb. Akademik Teymur Kərimli bildirib ki, Zəngəzur ərazisindəki toponimlərin hamısı qədim türk adlardır, sonrakı dövrlərdə ermənilər bu yer adlarını dəyişdirərək, tarixi saxtalaşdırmağa çalışmışlar. Kitab Zəngəzurun qədim türk-oğuz yurdunu təsvir etdi.

Dilçilik Institutunun baş direktoru, professor Nadir Məmməlli Əjdər Tağıoğluun vətənpərvər bir insan kimi xarakterizə edərək vurğulayıb ki, alım yaradıcılığı boyu Azərbaycanın qədim torpaqlarından olan Zəngəzurun tədqiqinə, onun tarixinin öyrənilməsinə böyük səy göstərib. Təqdim olunan kitab da məhz müəllifin doğma yurda olan sevgi və istəyinin təzahüründən yaranıb.

İclasda Toponimika şöbəsinin müdürü, dosent Elçin İsmayılov "Əjdər Tağıoğluun "Zəngəzur toponiminin qədim etnogenez tarixi" əsərində qədim Zəngəzurun kökü" və digər məruzələrlə çıxış ediblər. Bildirilər ki, müəllif öz əsərində regionumuzun qədim toponimik mənzərəsini yaradımaq nail olub.

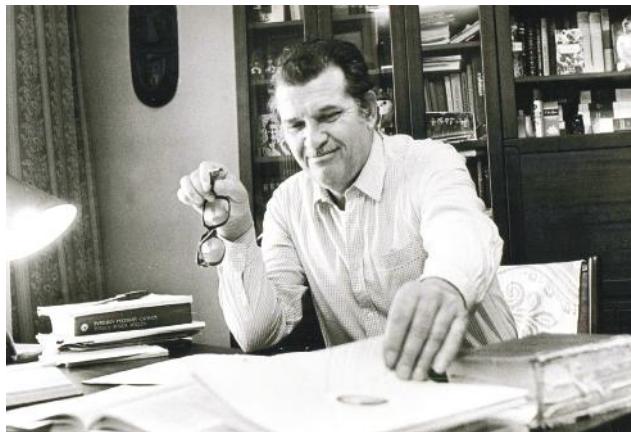
Tədbirdə yazılıçı-publisist Yunus Oğuz, şair Rüstəm Behrudi, professor Sayalı Sadıqova müəlliflə bağlı xatirələrini bölüşüb.

Sonda Əjdər Tağıoğluun oğlu, kitabın redaktoru iqtisadçı alim Cavid İsmayılov tədbirin təşkilatçılarına öz təşəkkürünü bildirib.

Ziya Bünyadov fenomeni

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Akademik Ziya Bünyadovun 100 illik yubileyinin qeyd edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb. Sərəncama əsasən, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasına akademik Ziya Bünyadovun 100 illik yubileyi ilə bağlı tədbirlər planı hazırlanıb həyata keçirmək tapşırılıb. Bundan əlavə, Nazirlər Kabinetinə bu Sərəncamdan irali gələn məsələləri həll etməsi tapşırılıb.

Cənab Prezidentin imzaladığı bu Sərəncam Azərbaycan elminə, daha dəqiq desək, tarix və şərqşünaslıq elmine dövlətin nümayiş etdiyi böyük diqqət və qayğıdır. Azərbaycanda şərqşünaslıq elmi bir neçə istiqamətdə inkişaf etmişdir. İlkən mərhələdə şərqşünaslıq dədikdə əreb-fars və türk dilləri üzrə linqvistik və ədəbiyyatşuraslıq nəzərdə tutulmuşdur. Müasir dövrde isə şərqşünaslıq elminin əhatə dairəsi genişlənərək tarix, mənşəşünaslıq və mətnşünaslıq, habelə fəlsəfə və digər içtimai elm sahələrini də əhatə edir. Bu xüsusda, Azərbaycanda böyük işlər görülmüş, əhemmiliyətli tədqiqatlar aparılmış, qiymətli kitablar çap olunmuş və müümət tərcümə əsərlər əsərəyə getirilmişdir.

Azərbaycan şərqşünaslıq elminin parlaq simalarından biri də heç şübhəsiz ki, akademik Ziya Musa oğlu Bünyadov olmuşdur. Başqa sözlə, şərqşünaslıq elmi dedikdə insan aqlında ilk canlanan şəxs Ziya Bünyadov fenomenidir. O, nəinki vətənimizdə, əhemmənin ölkəmizin hüdudlarından kəndə tarix və şərqşünaslıq elmində qəbul edilmiş görkəmli alimdir. Onun klassik ərebəlli mənbələri Azərbaycan və rus dillerinə çevrilir, əlavə şəhərlər və izahlarla nəşr etdiyi əsərlər orta əsr vətən tarixinin öyrənilməsindən çox mühüm qaynaqlardır.

Ziya müəllimin ərebəlli mənbələrinin tərcüməsi zamanı yazdığı şəhərlər və əlavə izahlar onun dünya şərqşünaslıq elmine, müsəlman dünyasına nə qədər yaxından bələd olduğunu açıq şəkildə göstərir. Bundan əlavə, Ziya müəllimin orijinal əreb dilində etdiyi klassik kitabların tərcümələri onun metnşünaslıq elminə də dərindən vaqif olduğunu bir daha sübut edir.

Misal olaraq, Ziya müəllimin 1954-cü ildə tarix elmləri doktoru alımlık dərəcəsi almaq üçün "Azərbaycan VII-IX əsrlərə" mövzusundan müdafiə etdiyi dissertasiya işi sanballı elmi-tədqiqat əsəridir. Azərbaycan tarixi mövzusunda yazılmış bu qiyametli əser Şərqi-İslam tarixinin öyrənilməsindən çox vacib mənbələrindən biridir. Əsərin səciyyəvi xüsusiyyətlərindən biri də çətin və mürkəbbə tarixi şəraiti ehtiva edən Xilafət dövründəki Azərbaycanın əhemmiliyi yerinin və oynadığı rolunun müəyyən edilmesi idi. Belə ki, akademik Ziya Bünyadov bu tədqiqat işində tarixi proseslərin qanunauyğunluqlarını elmi şəkildə təhlil etmiş, bu coğrafiyada Xilafətə qarşı baş vermiş üsyənlərin səbəblərini müəyyənləşdirmiştir.

Ziya müəllimin bu əsərdə təsbit ediyi əsas cəhətlərdən biri də, Azərbaycanda Xilafətə qarşı baş qaldırmış üsyənlərin İsləm dini ilə əlaqədar olmayıb, əreb işğalçılığını qarşı və ərazi bütövlüyü məsələlərini əhatə etməsi idi.

Bundan əlavə Ziya Bünyadovun "Xərezm-sahlar dövləti", "Azərbaycan Atəbəylər dövləti", "Tarixin qanlı səhifələri", "Qurani-Kərim" in ana dilimizə tərcüməsi və sairə yazdığu əsərlər Azərbaycan tarixi və şərqşünaslıq elminə böyük töhfələr bəxş etmişdir.

Görkəmli şərqşünas alim elmi tədqiqatların xarakterinə və dünyagörüşünə əsasən azərbaycanşunas alım iddi. Onun tədqiqatlarında Azərbaycan mövzusu xüsusi yer tuturdu. Yuxarıda adı çəkilmiş əsərlərdə azərbaycançılıq maraqlarının ifadəsi əsas yer tutur.

Cənab Prezidentin Ziya Bünyadovun 100 illik yubileyi münasibəti ilə imzaladığı bu müümət Sərəncam görkəmli şərqşünas alımın yaradıcılığının, ələlxüsüs Azərbaycan tarixi və şərqşünaslıq elmlərinin dərindən öyrənilməsinə geniş imkanlar yaradacaq və bu istiqamətdə yeni elmi tədqiqatlara yol açacaqdır.

Elnur MUSTAFAYEV

AMEA Z.M.Bünyadov adına Şərqşünaslıq
Institutunun Din və içtimai fikir şöbəsinin müdürü, Gənc
Alim və Mütəxəssislər Şurasının sədri,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru

Azərbaycanı Tədqiq və Tətəbbö Cəmiyyəti - 100

Azərbaycan elminin inkişaf tarixində dərin iz buraxmış Cəmiyyət

Azərbaycanda elmin inkişaf tarixi dərin köklərə söykənir. İstər antik çağda, istərsə də orta əsrlərdə və ya yeni dövrde Azərbaycan elmi ümumdünya elmi çərçivəsində Qafqazda maarifçi epoxanın yaranmasına xidmet etmişdir. Bu səbəbdən, çoxəslik Azərbaycan tarixində qədim dövlətçilik ənənələri, qəhrəmanlıq salnamələri ilə yanaşı içti-mi-siyasi, mədəni, hərbi və xüsusi də sosial-iqtisadi hayatda elmin rolü böyük olmuşdur. Tərəqqipərvər Azərbaycan elmi XX əsrin ikinci onilliyindən etibarən yeni mərhələyə keçid almış, milli elmin inkişafına və ziyanlı elitanın formallaşmasına zəmin yaranmışdır.

Təsis olunmasının 100-cü ildönümü tamam olan (1923-2023) və yarandığı dövrde tanınmış respublika ziyanları iradəsi ilə "Azərbaycanı Tədqiq və Tətəbbö Cəmiyyəti", digər adıyla "Azərbaycanı Tədqiq edən və Öyrənen Cəmiyyət" in meydana çıxmazı ölkənin elmi-ictimai, siyasi həyatında böyük hadisə sayılacaq bir qurumun yaradılması idi. Cəmi 6 il (1923-1929) fəaliyyət göstərdiyi vaxt ərzində Cəmiyyət respublikada və onun xaricində - Rusiya, Türkiye, İran, Əfqanistan, Hindistan, Əreb, Uzaq Şərqi ölkələrində də təməsil olunmaqla Azərbaycan elminin şöhrətlənməsinə xidmet etmiş, görkəmli elm, içtimai və dövlət xadimlərinin yetişməsində əhemmiliyətli rola malik olmuşdur.

Tətəbbö XX əsr Azərbaycan elminin inkişaf tarixində dərin iz buraxmışdır. Bütün çətinliklərə rəğmən - təsis olunarken Cəmiyyətin idarə heyətində Azərbaycanın məfkurəsindən uzaq bezi şəxslərin təmsil olunmalarına baxmayaq, əhemmənin respublikanın əksər bölgələrində filiallarının açılması və regionda geniş əks səda təpməsi geləcəkədə Azərbaycanın milli elminin inkişafına əhemmiliyətli təsir göstərək Elmlər Akademiyasının təsis olunmasında baza rolunda çıxış edəcəkdi.

Azərbaycanın sovet işgalinin ilk illərində, professor Arslan Nureddinovun Azərbaycan elmini və mədəniyyətini kompleks şəkildə öyrənən bir cəmiyyətin yaradılmasının əhemmiliyi ilə bağlı rejimin "Kommunist" və "Bakinskii Raboçiy" qəzetlərində məzmunlu məqalələrinə rast gəlinirdi. Həmin məqalələrdə Azərbaycanda maariflənmənin, xüsusilə bölgələrdə savadsızlığın leğv olunması, şair, yazıçı və alimlərin, fəhle təşkilatlarına yardım olunması, bir sözə sovet quruluşu işçilərinin vahid mərkəzdə birləşdirilməsi və birgə fəaliyyətin vacibliyi xüsusi vurgulanırdı.

Çox keçmədən, 1923-cü ilin 5 may tarixində Xalq Maarif Komissarlığı Cəmiyyətin Nizamnaməsini təsdiq edir. Ardından, həmin ilin 2 noyabrında tanınmış publisist, "Kommunist" qəzetiñin redaktoru Həbib Cəbiyevin rəhbərliyi və 46 ziyanlı, alim, içtimai xadim, ədibin təmsilciliyi ilə Cəmiyyətin ilk toplantısı baş tutur. Fəxri sədr vezifəsinə yekdilliklə publisist, inqilabçı, SSRİ dövlət xadimi, Azərbaycan SSR Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin (MİK) sədri Səməd ağa Ağamalioğlu layiq görülür. Xeyli sayıda qeyri azərbaycanlılarla yanaşı, müvəqqəti idarə heyətində təmsil olunan alımlar arasında dövrünün tanınmış maarifçi aydınları - H.Cəbiyevlə yanaşı, tarixçi M.Q.Vəliyev (Baharlı), R.Şabanov, C.Quluzadə və digərələrinin adlarını qeyd etmək olar.

İlin sonuna doğru, birinci ilin yekunlarına dair 14 dekabr tarixli ilk iclasda xeyli sayıda - 87 nəfər Cəmiyyətin yeni üzvlüyünü qəbul olunur. Fəxri üzvlüye 4 nəfər qeyri azərbaycanlılarla yanaşı - Azərbaycan SSR-in ilk maarif komissarı Dadaş

Bünyadzadə və türk əsilli görkəmli tarixçi, Türkiyə Respublikasında tarix elminin ali məktəblərde tədris olunmasında əhemmiliyi rolü olmuş Mehmet Köprülüzadə qəbul olunmuşdur. Cəmiyyətin genişlənməsi və sıralarına məhz azərbaycanlı və türk aydınlarının daxil olması, yaxud min nəfər dən yuxarı üzv qəbul olunması mövzunun müasir Azərbaycan elm tarixi üçün aktual və nəzəri baxımdan əhemmiliyət kəsb etdiyi göstərir.

Elmi-mədəni maarifçiliyinə müvəffəqiyətə başlayan Cəmiyyət bir müddət üzvlük haqları ilə fəaliyyətini davam etdirse də növbəti ildə istiqamətlərinin, nəzəri-praktik çalışamalarının artması və Bakı daxil olmaqla (Suraxanı, Qala, Maştağa və Binəqədi kəndlərində bölmələri) Azərbaycanı - Dağlıq Qarabağ, Naxçıvan, Gəncə, Ağdam, Şəki, Göyçay, Şamaxı, Şəmkir, Zaqtala, Quba və Lənkəran bölgələrində regional şöbələri gərgin elmi axṭarışlara cəlb olunmuşlar. Qeyd olunan bölgələrdən qısa vaxt ərzində Azərbay-

ca ləndirmiş və gelecdəkə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının yaranmasında müstsənə rol oynaya biləcəyini diqqətə çatdırılmışdır. Həqiqətəndə belə oldu 1945-ci ilde təsis edilən Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Cəmiyyətin elmi-mədəni mirası kimi dünya elmine integrasiya edir. Hazırda AMEA-da elmin müxtəlit sahələrində çalışan onurlarla dünya şöhrəti alımının adını çəkmək olar.

Yaxın tarixdə qısa və şərəflə maarifçilik yolu keçmiş Cəmiyyətin elmi uğurları artdıqca, nüfuzu genişləndikcə gelecdə yeni qərarların qəbul olunmasına səbəb yaradırdı. Bu baxımdan, Azərbaycan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin 9 noyabr 1929-cu il tarixli qərarına əsasən "Azərbaycan MİK" yanında Azərbaycan Dövlət Elmlər Tədqiqat İstututunun Əsasnaməsinin təsdiq olunması barədə" qərar qəbul edilir. Qərara müvafiq olaraq Azərbaycan SSR-in elmi əsaslarla söylenən genişməyələr tədqiqatlar apararaq öyrənilməsi, əhemmənin qonşu sovet və Şərqi ölkələri tərixin öyrənilməsi nəzərdə tutulur. Ardından AzDETİ-in bazasında SSRİ EA-nın Qazafqaziya filialının Azərbaycan şöbəsinin yaradılması ilə əlaqədar "Azərbaycanı Tədqiq edən və Öyrənen Cəmiyyət" öz fəaliyyətini dayandırır. Məhz Cəmiyyətin zəngin tədqiqat bazası əsasında elmi-tədqiqatlar aparacaq yeni dövlət qurumu işə başlayır.

Mövzu ilə bağlı Z.Ə.Hacıyevanın "Azərbaycanı Tədqiq Edən və Öyrənen Cəmiyyət" (Azərbaycanda elmin inkişaf tarixindən) (2021) adlı arxiv materiallarına əsaslanan kitabında, B.Kərimovun "Tədqiq və Tətəbbö Cəmiyyəti"nin yaradılması və onun əsas məqsədi" (Arxiv sənədləri əsasında) (2007), A.Xəlilovanın "Azərbaycan xalq yaradıcılığının öyrənilməsində "Azərbaycanı Tədqiq və Tətəbbö Cəmiyyəti" (ATTC)-nın rolü" (2011), S.Əliyevanın "XIX əsrin sonu XX əsrin əvvələri Azərbaycan folklorşurası və Azərbaycan Tədqiq və Tətəbbö Cəmiyyəti" (2019), T.Orucovun "Azərbaycanı Tədqiq və Tətəbbö Cəmiyyəti"nin (ATTC) yaradılması və fəaliyyəti" (2021), F.Xəlilovun "Tədqiq və Tətəbbö Cəmiyyətin Naxçıvan ədəbi mühitində rolü" (2021) mövzulu akademik məqalələrində, eləcə də N.Rəhimovun "Naxçıvan Tarix-Etnoqrafiya Muzeyinin təşəkkülündə "Tədqiq və Tətəbbö" Cəmiyyətinin rolü (1925-1928-ci illər) (2020)", R.Kərimovun "Azərbaycanın elmi, mədəni ərsini tədqiq edən səlf" (2023) adlı yazılarında və digər əsərlərdə qurumla bağlı xeyli tarixi məlumatlara və arxiv istinadlarına rast gelinir. Qeyd olunan elmi-tədqiqat işləri və yazılar mövzunun artırılmasına və Cəmiyyətə bağlı yubiley məqaləsinin əsərəyə gelməsinə işq tutmuş dəyərlə əsərlərdir.

Hazırda müasir dövrün tələblərinə cavab verən Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının yaradılmasından 78 illik uzun vaxt keçir. 90 illik yubiley yaşının bir adımlığında olan Akademiya respublikada elm və təhsilin vəhdətinə taşkil edir. Fundamental sahələrdə elmi-tədqiqat işlərinin aparılması, patentlərin alınması, qədim tarixi mənbələrə söylenən akademik tədqiqatların yerine yetirilməsi, gənc nəsillərin elmə həvəslendirilməsi kimi mühüm məsələlər dövlətin içtimai-siyasi, sosial-ictimisadi gücüne-qüdrətinə təkan verir, sabıha ümidi artırır. "Tətəbbö" kimi çoxşaxəli elmi-mədəni, mənəvi mirasın üzərində ucalan Azərbaycan elmi əsərə yaxın vaxt ərzində dönyanın nüfuzlu elmi-ictimai təşkilatları ilə yüksək seviyyədə elaqələr quraraq məhz milli elmin inkişafına öz töhfəsini verməyə davam edir.

Aqil ƏHMƏDOV
AMEA A.A.Bakıxanov adına
Tarix İnstitutunun
aparıcı elmi işçisi, dosent

Muğanın qədim mədəniyyətinə aid yeni tapıntılar

Azərbaycanın cənub-şərqi tərəfinin bütün mərhələlərinə aid arxeoloji abidələrlə zəngindir. Eneolit və İlk Tunc dövrlərinə (e.e. V-III minilliklər) aid yaşayış yerləri və qəbir abidələri bu baxımdan diqqəti cəlb edir.

Muğanın Eneolit dövrü abidələrinin tədqiqinə başlanması həle XX əsrin 60-ci illərindən Fərman Mahmudovun adı ilə bağlıdır. Onun Əliköməktəpə yaşayış məskənində uzun illər apardığı arxeoloji tədqiqatlar bölgənin bəhs olunan dövr maddi mədəniyyəti və qədim əhalinin həyat tərzini haqqında dolğun məlumat almağa imkan verir. Son illərdə bu dövrə aid yeni aşkar edilmiş abidelerde tədqiqatların aparılması müüm elmi neticələr üçün əlverişli şərait yaradır. Lakin bölgənin İlk Tunc dövrü yaşayış məskənləri və yaxud bu dövr təbəqəsinin öyrənilmesi işi bu gənə kimi çox zeif aparılmışdır. Yalnız F.Mahmudovun bəhs olunan dövrə aid bir neçə yaşayış məskənlərində - Həməsarata, I və III Mişarçay, Adsıztepe, Cinlitepe dövrlərə apardığı yoxlama qazıntıları ilə qisəm fikir səyləmək mümkün olmuşdur.

AMEA-nın Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutunun aparıcı elmi işçi tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Anar Ağalarzadənin rəhbərlik etdiyi "Cəlilabad arxeoloji ekspedisiyası" 2023-cü ilin çöldən

qazıntıları mövsümündə rayonun Çəmənli kəndi ərazisindəki Xudutəpə çoxtəbəqli yaşayış məskənində arxeoloji qazıntıları davam etdirmişdir. Sahəsi 4 hektara yaxın olan abidə Cəlilabad-Şiləvəngə-Yardımlı şəhərin 22-ci km-də, yoldan 100 m sağ tərəfdə, Çəmənli və Cəlaiyin kəndləri arasında, hündür təbii təpənin üzərində yerləşir. Əlverişli reliyefdə yerləşməsi Xudutəpənin uzun müddət bölgədə məskunlaşmış əhalinin intensiv yaşayış məskəni kimi mövcudluğuna və bunun nəticəsində de müxtəlif dövrlərə aid mədəni layların əmələ gelməsinə səbəb olmuşdur. Təbii təpə üzərində yerləşen abidəni şərq, cənub-şərqi və cənubdan qədim çay derələri əhatə edir. Məhz bu da abidədə uzunmüddətli və fasiləsiz hayatın olmasını şərtləndirən əsas faktorlardan biri hesab edilməklə bol su ehtiyatlarının mövcudluğu ilə burada yaşamış qədim sakinlərin təsərrüfat hayatı və məişəti üçün əlverişli olduğuna dələlat edir.

Arxeoloq Fərman Mahmudov abidəyə XX əsrin 90-ci illərində ilkən baxış keçirmiş, onu Eneolit dövrü yaşayış məskəni kimi qeyd etmiş və abidəni cənub-şərqi bölgəsinin arxeoloji xəritəsinə daxil etmişdir. Lakin 2021-ci ilə qədər Xudutəpədə heç bir əsaslı arxeoloji qazıntılar aparılmışdır.

Xudutəpədə ilk arxeoloji qazıntılar 2021-ci ildə Erkən Dəmir dövrüne aid

nekropoldan başlanılmışdır. Daha sonra tədqiqatlar üçün təpənin cənub-şərqi hissəsində, nisbətən etəkdə 100 kvadrat metr sahədə yoxlama qazıntıları aparılmışdır. Daha sonra sahə seçilmiş və nəticədə qalın mədəni təbəqə üzə çıxmışdır. 2023-cü il qazıntıları zamanı abidənin stratigrafiyası müəyyənləşdirilmişdir. Belə ki, üst mədəni təbəqə Orta əsrlər dövrüne aid təndir qalıqları və materialları müşayiət olunur. Bu dövrə aid şirli və şırsız saxsı qablar kütłəvi saydadır.

Daha alt qatlarda isə Son Tunc-İlk Dəmir, İlk Tunc və Eneolit dövrü təbəqələri bir-birini əvəz edir. Yaşayış yerinin Son Tunc-İlk Dəmir dövrüne aid materialları kütləvidir. Bu dövrə aid təmizlənmiş təsərrüfat quşuları və ocaq yerlərinin içərisindən küp, küpə tipli saxsı qablar və dən daşları üzə çıxmışdır. Yaşayış yerinin İlk Tunc dövrüne təbəqənin tapıntıları daha zəngindir. Qazıntılar zamanı bu dövrə aid yarımqazmalar, dulus sobasının qalığı və yemek bişirilməsi üçün hazırlanmış və içərisində kül qatı olan kürə qalığı aşkarlanmışdır. İlk Tunc dövrü təbəqəsindən çoxlu sayıda yarımsərkilli qulplu saxsı qablar, iri həcmli küpə və boşqab fragmentları, gildən zoomorf figuralar tapılmışdır. Mədəni təbəqənin ən alt qatından isə Eneolit dövrünün artefaktları, Əliköməktəpə və Leylatəpə tipli saxsı qab nümunələri, gildən stiliz edilmiş antropomorf figur, çaxmaqdən oraq dişləri, obsidian-dan kesici aletlər və çoxlu sayıda gildən oval formalı sapand daşları tapılmışdır. Bütün bu yoxlama qazıntıları sübut etmişdir ki, abidə müxtəlif dövrlərə aid təbəqələrə malikdir.

Xudutəpə abidəsi Muğanda tarixinin mərhələli inkişafının çox mühüm problem məsələlərinin öyrənilməsi baxımında elmi əhəmiyyət malikdir. Yaşayış məskəninin bəhs olunan dövrlərə aid təbəqələrindən tapılmış maddi mədəniyyət nümunələrinin mövcudluğu bölgənin qədim sakinlərinin təsərrüfat hayatı və məişəti ilə bağlı bir çox problemləre aydınlıq gətirir. Abidənin tədqiqatları Azərbaycanın cənub-şərqi bölgəsinin qədim dövrde məskunlaşma problemlərinin öyrənilməsinə geniş imkanlar yaradır.

Anar AGALARZADƏ
AMEA-nın Arxeologiya, Etnoqrafiya və Antropologiya İnstitutunun aparıcı elmi işçi, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

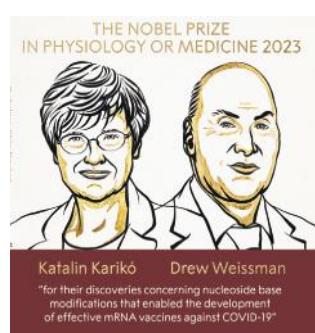
2023-cü ilin Nobel mükafatının qalibləri açıqlanıb

Fiziologiya və tibb

Fiziologiya və tibb üzrə Nobel mükafatı laureatlarının adları açıqlanıb.

Bu barədə Stokholm Karolin İnstitutunun Nobel Komitəsindən bildirilib. Məlumatə görə, macaristən Katalin Karikó və amerikalı Dryu Vaysman bu mükafata layiq görünlərlər.

Qeyd edək ki, alimlər müükafatı "COVID-19-a qarşı effektiv mRNA peyvəndi hazırlanmağa imkan verən nuklein turusunu əsaslarının modifikasiyası sahəsində keşflərinə görə" alıblar.

Fizika

Fizika sahəsində Nobel mükafatına layiq görülen alımların adları açıqlanıb.

Nobel Komitəsi oktyabrın 3-de ABŞ-in Ohayo Dövlət Universitetindən Pyer Agostini, Maks-Plank Kvant Optika və Münhen Lüdvig-Maksimilian Universitetindən macar-avstriyalı alim Ferens Krauz və İsveçin Lund Universitetindən fransız Ann Lyülyenin 2023-cü il üzrə fizika sahəsində Nobel mükafatına layiq görüldükələr.

Ədəbiyyat

Ədəbiyyat sahəsində Nobel mükafatına layiq görülen yazıçının adı açıqlanıb.

Nobel Komitəsi oktyabrın 5-də Norveç dramaturqu Yun Fossenin ədəbiyyat sahəsində Nobel mükafatına layiq görüldüyü elan edib.

O, innovativ pyeslərinə görə bu mükafata layiq görüllər.

MÜSABİQƏ

Folklor İnstitutu

AMEA Folklor İnstitutu aşağıdakı vakant vəzifələri tutmaq üçün müsabiqə elan edir:

Türk xalqları folkloru şöbəsi:

şöbə müdürü - 1 yer.

Müsəvir folklor şöbəsi:

şöbə müdürü - 1 yer.

Mifologiya şöbəsi:

şöbə müdürü - 1 yer,

aparıcı elmi işçi - 1 yer,

aparıcı elmi işçi - 1 yer,

böyük elmi işçi - 2 yer,

elmi işçi - 2 yer.

Sənədlər (direktorun adına ərize, əmək kitabçasının surəti, diplomların surəti, elmi əsərlərin siyahısı, tərcüməyi-hal, kadrların şəxsi uçot vərəqi, 3x4 ölçündə 2 fotosəkil) elan verildiyi tarixdən etibarən 1 ay müddətində təqdim edilməlidir:

Ünvan: Bakı, İçərişəhər, 8-ci Kiçik Qala döngəsi, 31. Folklor İnstitutu.

Tel.: (+994 12) 492-92-48.

Folklorun toplanması və sistemləşdirilməsi şöbəsi:

böyük elmi işçi - 1 yer.

Cənubi Azərbaycan folkloru şöbəsi:

böyük elmi işçi - 1 yer.

Sənədlər (direktorun adına ərize, əmək kitabçasının surəti, diplomların surəti, elmi əsərlərin siyahısı, tərcüməyi-hal, kadrların şəxsi uçot vərəqi, 3x4 ölçündə 2 fotosəkil) elan verildiyi tarixdən etibarən 1 ay müddətində təqdim edilməlidir:

Şəki Regional Elmi Mərkəzi

AMEA-nın Şəki Regional Elmi Mərkəzi Tarix, arxeologiya və epiqrafiya şöbəsinə vakant elmi işçi yeri üçün müsabiqə elan edir:

Müsabiqədə ixtisas üzrə 5 ildən az olmayaraq əmək stajı olan arxeologiya ixtisası üzrə elmlər və felsefə doktorları iştirak edə bilərlər.

Sənədlər müsabiqənin tələblərinə uyğun olaraq, elan dərəcədən 1 ay müddətindən aşağıdaqı ünvanla təqdim edilməlidir:

Tələb olunan sənədlər:

1. Rəhbərliyin adına ərize

2. Şəxsiyyət vesiqəsinin surəti

3. Əmək kitabçasının surəti

4. Kadr uçotu vərəqi

5. Elmi materiallarının surəti

Ünvan: AZ5500, Şəki şəhəri, L.Abdullayev küç., 24.

Tel: (+99424) 24 6 05 04; (+99424) 24 6 04 11;

E-poçt: shrem@science.az; shrem@mail.ru

Böyük Adron Kollayderində ilk dəfə təcrübədə neytrino aşkar edilib

Alimlər tərəfindən Böyük Adron Kollayderində (Large Hadron Collider) aparılan tədqiqatlarda ilk dəfə olaraq neytrinonun birbaşa müşahidə olunduğu qeyd edilir. Alınmış nəticələr zərərciklərin necə əmələ gəldiyini və kainatın təkamülündə onların rolunu öyrənməyə kömək edəcək.

Sırlı subatom zərərciklərin adı materiyadan fərqliliyi, mənəsiz olaraq oranı tərk etməsi - onların "ruh-zərərcik" ləqəbi ilə tanınmasına səbəb olmuşdur. Bu tədqiqatların nəticələrinə dair iki meqale "Physical review letters" jurnalında çap edilib (131.031801, 131.031802).

Qeyd edək ki, təcrübələrdə FASER (ForwArd Search Experiment) detektorundan istifadə edilib və nəticələr, Kaliforniya Universitetinin elementar zərərciklər üzrə mütxəssesi Jannatan Feng tərəfindən bu ilin mart ayında İtaliyada keçirilən "Rencontres de Moriond Electroweak Interactions and Unified Theories" konfransında açıqlanmışdır. Alim çıxışında -

"Tamamilə yeni mənbədən istifade etməklə iki böyük enerjisi malik zərərciklər dəstəsinə toqquşdurmaqla tərəfimizdən neytrino aşkarlanmışdır", - deyə bildirib.

Neytrino - kainatda ən çox yayılmış subatom hissəciklərinən biridir. Bu baxımdan o yalnız fotonlardan geri qalır. Onları elektrik yük yoxdur, kütlesi demək olar ki, sıfırdır. Bu səbəbdə digər hissəciklərlə praktiki olaraq qarşılıqlı təsirdə olurlar. İnsan bədənidən yüz milyardlarla neytrino keçir. Onlar enerji mübadilələri zamanı, məsələn, ulduzların daxilində gedən nüvə sintezi və ya ifrat-yeni ulduz (supernova) partlayışları zamanı əmələ gəlirlər.

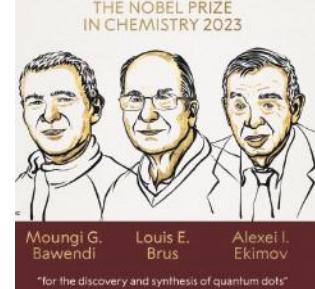
Kosmosun "dərinlikləri" haqqında başqa heç cür əldə edə bilmədiyimiz məlumatları neytrinolari öyrənməklə əldə etmək olar.

Qeyd edək ki, FASER tədqiqat qrupu detektor vasitəsilə ilə əldə olunmuş məlumatları hələ ki, tam analiz etməyib. Gələcəkdə bu sahə üzrə yeni eksperimentlərin aparılması nəzərdə tutulur.

Kimya

Kimya sahəsində Nobel mükafatına layiq görülen alımların adları açıqlanıb.

Nobel Komitəsi oktyabrın 4-de Massaçusets Texnologiya İnstitutundan (ABŞ) Munqı Bavendinin, Kolumbiya Universitetindən (ABŞ) Luis Bryusun və rusiyalı alim Aleksey Yekimovun 2023-cü il üzrə Kimya sahəsində Nobel mükafatına layiq görüldükələri elan edib. Onlar bu mükafata "kvant nöqtələrinin keşfi və sintezinə" görə layiq görüllər.

Redaksiya heyəti:

İsa Həbibbəyli, Arif Həşimov, Dilqəm Tağıyev, İbrahim Quliyev, Nərgiz Paşayeva, Rasim Əliquliyev, Tofiq Nağıyev, İrade Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Cəmil Əliyev, İsmayıllı Hacıyev, Fuad Əliyev

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

Сила в науке...

Низами Гянджеви

ELM

SCIENCE

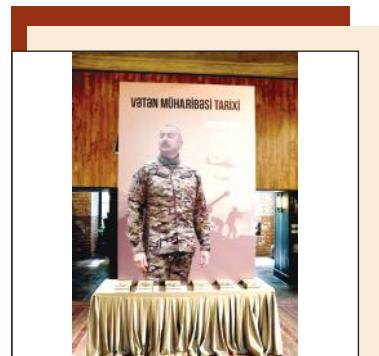
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

№ 32 (1386)

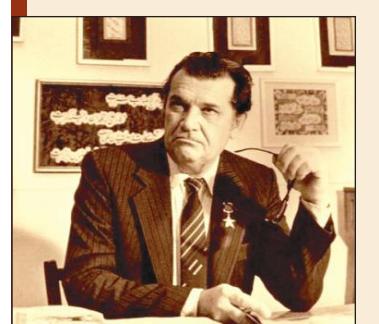
Пятница, 6 октября 2023 года

Газета выходит с 1984 года

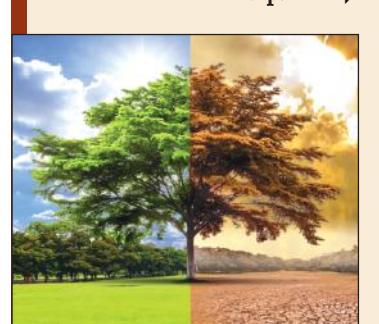
Фактор личности

стр. 10 ⇨

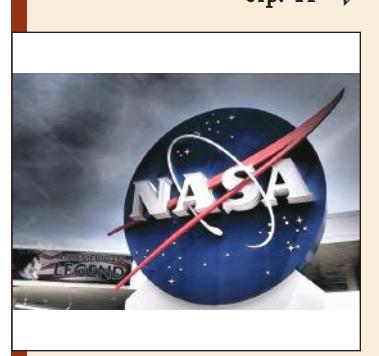
Посвящается выдающемуся ученому

стр. 11 ⇨

ИКТ повышают осведомленность

стр. 11 ⇨

NASA capsule with 1st asteroid sample lands in US state of Utah

стр. 12 ⇨

Единство на века

В НАНА состоялось мероприятие, посвященное 100-летию Гейдара Алиева и Турецкой Республики

29 сентября в главном здании НАНА при организации платформы "Турция-Азербайджан: общее столетие" состоялось мероприятие, посвященное 100-летию общенационального лидера Гейдара Алиева и Турецкой Республики.

В мероприятии приняли участие президент НАНА академик Иса Габибейли, сопредседатель межпарламентской группы дружбы "Турция-Азербайджан", член Великого национального собрания Турции Шамиль Айрым, председатель платформы "Турция-Азербайджан: общее столетие" Эльмин Садыгов, председатель Фонда стратегических и социальных исследований Marmara Group Аккан Сувер, депутаты Милли Меджлиса, представители высших и средних учебных заведений и т.д.

Вначале прозвучали государственные гимны Азербайджанской Республики и Турецкой Республики. Затем был продемонстрирован видеоролик, повествующий об успехах, достигнутых братской страной.

Важная историческая миссия

Открыв мероприятие вступительной речью, академик Иса Габибейли сообщил, что мы живем в славный период многовековой истории государства, недавно наша армия под руководством Верховного главнокомандующего провела в Карабахе антитеррористические мероприятия, в результате которых был полностью восстановлен суверенитет Азербайджана, и тем самым была выполнена важная историческая миссия.

Напомнив, что год назад именно в этот день Президент Ильхам Алиев подписал Распоряжение об объявлении 2023 года в Азербайджанской Республике Годом Гейдара Алиева, руководитель главного научного ведомства нашей страны отметил, что за истекший период в республике и за ее пределами прошли масштабные мероприятия и были выпущены в свет многочисленные издания, которые служат пропаганде не только богатого наследия великого лидера, но и достижений Азербайджанского государства, а также укреплению и расширению идеологии азербайджанства.

Сказав, что сегодня дружеские и братские отношения между Азербайджаном и Турцией переживают наивысший расцвет, руководитель НАНА подчеркнул, что основой этих связей слу-

жат слова общенационального лидера Гейдара Алиева "Одна нация - два государства" и Мустафы Кемаля Ататюрка "Горе Азербайджана - наше горе, радость Азербайджана - наша радость", и сегодня турецко-азербайджанское единство является примером братства, единства и солидарности для всего мира.

На протяжении текущего года, отметил академик Габибейли, 100-летие великого лидера отмечалось на высшем уровне во всем мире, особенно в Турции, а в нашей стране на высшем уровне отмечалось и продолжает отмечаться 100-летие Турецкой Республики. Президент НАНА подчеркнул, что и в Академии наук прошел ряд мероприятий, посвященных 100-летию общенационального лидера и Турецкой Республики, выпущены в свет многочисленные издания, на всех научных платформах учеными пропагандируют успехи, достигнутые нашими государствами.

С высокой трибуны ООН

Отметив, что великий лидер сыграл исключительную роль в судьбе Азербайджана, выполнил миссию спасителя и сохранил независимость нашего государства, академик Иса Габибейли добавил, что в свое время Мустафа Кемаль Ататюрк очистил Турцию от иностранных врагов и вывел ее в ряд независимых государств. "Пройдя за истекшие 100 лет большой путь развития, - продолжил далее глава НАНА, - Турция стала одним из ведущих государств мира, обладающих правом голоса. За последние 22 года под руководством Президента Реджепа Тайипа Эрдогана Турция стала страной с мощной экономикой, сильнейшей армией и развитой военной промышленностью, превратилась в одну из стран, находящихся в центре внимания всего мира. В то же время за последние 20 лет Азербайджан под руководством Президента Ильхама Алиева прошел большой путь развития, опираясь на заложенный общенациональным лидером фундамент, и превратился в сильное государство".

Академик Иса Габибейли напомнил о поддержке, оказанной Азербайджану братским турецким народом и его лидером во время Отечественной войны, и отметил, что эта поддержка, а также слова Реджепа Тайипа Эрдогана "Карабах - это азербайджанская земля", произнесенные на кануне реализованных в Карабахе антитеррористических мероприятий с трибуны такой влиятельной организации, как ООН, являются важ-

нейшими событиями исторической эпохи, которую мы проживаем в последние годы под руководством президентов Азербайджана и Турции.

Турция-Азербайджан: общее столетие

Далее председатель платформы "Турция-Азербайджан: общее столетие" Эльмин Садыгов рассказал о мероприятиях, реализованных руководимой им платформой в рамках Года Гейдара Алиева. Он подчеркнул, что в истории Азербайджана территориальная целостность государства была восстановлена в 16-м веке под руководством Шаха Исмаила Хатаи, в 18-м веке - Надир шаха, а в 21-м веке - Верховного главнокомандующего, Президента Ильхама Алиева.

В своем выступлении сопредседатель межпарламентской группы дружбы "Турция-Азербайджан", член Великого национального собрания Турции Шамиль Айрым выразил удовлетворение от визита в НАНА и поделился своими воспоминаниями об общенациональном лидере, рассказал о выступлениях выдающегося государственного деятеля в парламенте Турции, внимания великого лидера к нему во время открытия Мавзолея Гусейна Джавида в Нахчыване, любви Гейдара Алиева к Ататюрку и Турции.

Сказав, что под руководством Президента Ильхама Алиева, являющегося достойным преемником общенационального лидера, наша страна восстановила свою территориальную целостность, Шамиль Айрым добавил, что братская Турция всегда находится рядом с Азербайджаном: "Карабах - это Азербайджан! Лидер, которого подготовил Гейдар Алиев, сегодня пишет историю на Кавказе, и те, кто будут говорить с Азербайджаном на языке угроз, почувствуют силу "Железного кулака".

На мероприятии также выступили председатель Фонда стратегических и социальных исследований Marmara Group Аккан Сувер, генеральный директор Института кавказоведения НАНА член-корреспондент Муса Гасымлы, которые говорили о братстве Азербайджана и Турции, успехах, достигнутых нашими странами за последние годы, и подчеркнули, что единство двух государств будет продолжаться всегда.

Фактор личности

Состоялась презентация книги, играющей важную роль в широкой пропаганде нашей славной Победы

При организационной поддержке Исполнительной власти города Баку в Бакинском книжном центре состоялась презентация книги "История Отечественной войны - фактор личности" на арабском и персидском языках. В ней принял участие президент НАНА академик Иса Габибейли.

В церемонии также приняли участие известные общественно-политические деятели страны, деятели науки и культуры, ученые-историки, военнослужащие, депутаты Милли Меджлиса, ветераны Отечественной войны и газы, представители религиозных конфессий, студенты высших учебных заведений и курсанты военных лицеев.

Вначале минутой молчания была почтена память шехидов, отдавших свою жизнь во имя территориальной целостности страны.

Затем руководитель Бакинского книжного центра Гюнель Анаргызы рассказала о Победе, одержанной в ходе Отечественной войны, и значении

этой книги, посвященной ее истории.

После этого был продемонстрирован видеоролик о книге.

В своем выступлении на мероприятии глава Исполнительной власти города Баку Эльдар Азизов сообщил, что книга является одним из первых изданий, посвященных истории Отечественной войны, и особенность книги заключается в рассмотрении истории Отечественной войны Азербайджана с абсолютно нового ракурса, с точки зрения роли фактора личности. Эльдар Азизов подчеркнул, что в ходе работы над книгой вывод напрашивался сам собой: в основе всех успехов и славной Победы стоит феномен личности - фе-

номен Президента Ильхама Алиева.

Далее на церемонии выступили председатель Союза писателей Азербайджана народный писатель Амар, председатель Государственного комитета по проблемам семьи, женщин и детей Бахар Мурадова, академик Иса Габибейли, генеральный директор Института истории имени А.А.Бакиханова НАНА профессор Керим Шукюров, имам Паломнического комплекса "Имамзаде" в Гяндже гаджи Тахир Аббасзаде и другие, которые отметили значение книги "История Отечественной войны - фактор личности", выпущенной в свет на 6-ти языках, и подчеркнули, что данная книга играет важную роль в широкой пропаганде славной Победы, одержанной в Отечественной войне. Отмечалось, что основной целью авторов книги, подготовленной без эмоций, на основе исторических фактов, является донесение правды об Отечественной войне и нашем гениальном полководце до следующих поколений.

Сообщалось, что, учитывая интерес к книге, в скором времени она будет переведена на английский, турецкий и русский языки, после чего эти издания были представлены широкой общественности, а сегодня проходит презентация изданий книги на арабском и персидском языках. Издания книги на русском и английском языках были разосланы в ведущие библиотеки почти ста стран мира. В настоящее время продолжается работа над переводом книги на китайский язык.

Затем прозвучали патриотические песни, посвященные Родине.

Профессор Дерья Орс: "Высший совет по вопросам культуры, языка и истории имени Ататюрка прилагает большие усилия, чтобы показать могущество турецкого языка всему миру"

Историческая Победа, одержанная в ходе Второй Карабахской войны благодаря великому героизму и отваге, является победой всего турецкого мира. Эти слова президент Высшего совета по вопросам культуры, языка и истории имени Ататюрка профессор Дерья Орс произнес в своем выступлении на международной конференции "Огузские языки", посвященной 100-летию общенационального лидера Гейдара Алиева и Турецкой Республики.

Сказав, что в последнее время все турецкие государства региона развиваются по восходящей и с каждым днем связи между ними расширяются, профессор Дерья Орс добавил, что тюркоязычные народы объединяет общая культура, обычаи, традиции, национально-духовные и религиозные ценности, исторические корни, этнические связи, и эти факторы составляют основу для плодотворного сотрудничества.

Глава Высшего совета сообщил, что 2023 год запомнился для турецкого мира знаменательными событиями, и подчеркнул, что в этом году отмечается 100-летие со дня провозглашения Турецкой Республики и со дня рождения выдающегося государственного деятеля, посвятившего свою жизнь азербайджанскому народу, архитектора и созидателя независимого Азербайджана, спасителя народа, общенационального лидера Гейдара Алиева. Профессор Дерья Орс отметил, что конференция, посвященная этим двум знаменательным датам, собрала вместе представителей всех турецких народов, на конференции будут прослушаны ценные доклады, посвященные особенностям, истории и будущему одной из основных групп турецких языков - Огузской группы.

Проведение церемонии закладки фундамента газопровода Игдыр-Нахчivan, продолжил докладчик, продолжение политических переговоров для начала функционирования Зангезурского коридора и другие подобные мероприятия еще больше повышают надежды на блестящее будущее турецкого мира на данном этапе построения нового миропорядка. Говоря об успешном результате антитеррористических мероприятий в Карабахе, он подчеркнул, что турецкие народы являются сторонниками мира и стабильности в регионе.

Сказав, что после Победы во Второй Карабахской войне политические связи между Турцией и Азербайджаном, развивающиеся по восходящей линии, являются примером для всего мира, профессор Дерья Орс добавил, что наука, культура и искусство всегда были одной из основных сил, направляющих политику.

Говоря о значении конференции с этой точки зрения, президент Высшего совета подчеркнул, что мероприятие сыграет роль важной платформы для специалистов, занятых в сфере науки, культуры и искусства. Он сообщил, что на протяжении тысячелетий культура, охватывающая Турцию, Азербайджан, Туркменистан, Казахстан и Узбекистан, стоит на службе всего человечества, а тюркский язык, являющийся одним из средств культуры, объединяет сотни миллионов людей на различных территориях, и отметил необходимость в реализации мероприятий для облегчения общения между турецкими народами.

Докладчик рассказал о совместной деятельности, направленной на достижение турецкими народами экономической и культурной независимости, и добавил, что в связи с этим выдвинуты новые мысли и идеи, прошли соответствующие дискуссии. Он подчеркнул, что в период построения нового миропорядка Высший совет по вопросам культуры, языка и истории имени Ататюрка прилагает большие усилия, чтобы показать могущество турецкого языка всему миру.

В заключение своего выступления профессор Дерья Орс отметил, что турецкие народы продолжат совместную деятельность, направленную на еще большее укрепление благополучия человечества, обеспечение мира во всем мире и усиление могущества наших государств.

Профессор Осман Мерт:
"Мы реализовали многочисленные проекты, нацеленные на расширение научных и культурных связей с тюркскими государствами"

Начиная с первого Дня турецкого языка, проведенного в 1932 году, и до сегодняшнего дня Турецкое лингвистическое общество провело большое количество исследований и подготовило многочисленные издания, направленные на выявление богатства тюркских языков и обеспечение им достойного места среди остальных языков мира. Эти слова глава Турецкого лингвистического общества профессор Осман Мерт произнес в своем выступлении на международной конференции "Огузские языки", посвященной 100-летию общенационального лидера Гейдара Алиева и Турецкой Республики.

Он сообщил, что тюркские народы проживали на обширной территории, простиравшейся от Сибири до Монголии, Анатолии и Балкан, и сформировали культуру, следы которой прослеживаются в древних китайских источниках и письменных памятниках гейтюрков, и подчеркнул, что у тюркских народов, проживающих в сложных регионах, всегда были внешние и внутренние враги. Прочитав слова Бильге-кагана: "Если не наступит сверху небо, а снизу земля не развалится, кто разрушит государство, достоинство тюркского народа", он призвал тюркские народы всегда быть единными: "Мы должны отметить, что и Азербайджан, и Турция, и другие тюркские государства расположены в сложных и важных с geopolитической точки зрения регионах. Если вы обратите внимание, нет больше стран, кроме тюркских, за независимость и территориальную целостность которых на протяжении тысячи лет отдают свои жизни шехиды. И нет второй такой культуры, которая, подобно тюркской, существует на этой территории на протяжении многих веков. Поэтому мы должны осознавать всю ценность и значимость своего региона и своей культуры".

Докладчик продолжил: "Мы реализовали многочисленные проекты и подготовили издания, направленные на расширение научных и культурных связей с тюркскими государствами. Сегодня в Турецком лингвистическом обществе ведутся исследования и готовятся издания, связанные с азербайджанским, туркменским, узбекским, казахским, киргизским и другими языками, а также языками народов автономных республик - уйгурским, гагаузским, карачаево-балкарским и т.д. Одним словом, Турецкое лингвистическое общество - это лингвистическое общество всех тюркских языков,вшее лингвистическое общество. В 1926 году в этом здании был проведен Первый тюркологический съезд, и именно в этом здании мы решали провести в 2026 году Второй тюркологический съезд".

Осман Мерт подчеркнул, что проведение международной научной конференции в дни после антитеррористических мероприятий, ознаменовавшихся победой Азербайджана, является знаменательным событием, и пожелал успехов работе конференции.

Они спасли миллионы жизней

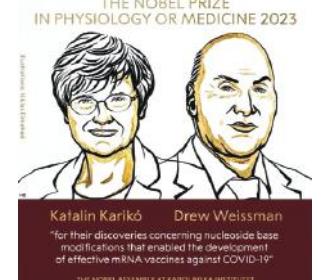
Нобелевскую премию по медицине присудили за изучение РНК для вакцин от COVID-19

Нобелевская премия в области физиологии и медицины 2022 года присуждена венгерской ученою Каталин Карико и американцу Дрю Вайсману. Об этом объявили в понедельник Нобелевский комитет Каролинского института Стокгольма. Ученые стали лауреатами премии за их открытия в области модификации основ нуклеиновых кислот, что позволило разработать эффективные мРНК-вакцины от COVID-19, говорится в мотивационной части решения комитета.

"Открытия двух нобелевских лауреатов сыграли важную роль в разработке эффективных мРНК-вакцин против COVID-19 во время пандемии, которая началась в начале 2020 года. Благодаря их новаторским открытиям, которые фундаментально изменили наше понимание того, как мРНК взаимодействует с нашей иммунной системой, лауреаты способствовали беспрецедентному ускорению разработки вакцин в период одной из самых больших угроз здравоохранению человека в современности", - пишет Нобелевский комитет в пресс-релизе.

Как поясняют эксперты комитета, скорость, с которой могут быть разработаны мРНК-вакцины, открывает путь к использованию новой платформы и для вакцин против других инфекционных заболеваний. В будущем эту технологию также можно будет использовать для доставки терапевтических белков и лечения некоторых типов рака", - предполагают в Нобелевском комитете.

"Несколько других вакцин против SARS-CoV-2, основанных на различных методологиях, также были быстро внедрены, и в общей сложности во всем мире было введено более 13 млрд доз вакцины против COVID-19. Они спасли миллионы жизней и предотвратили тяжелые заболевания у многих других людей, позволив обществам открыться и вернуться к нормальным условиям, - отмечают шведские эксперты. - Благодаря фундаментальным открытиям важности модификаций оснований мРНК нобелевские лауреаты этого года внесли решающий вклад в это преобразующее развитие во время одного из крупнейших кризисов в области здравоохранения нашего времени".

Katalin Kariko Drew Weissman

"for their discoveries concerning nucleic acid modifications that enabled the development of effective mRNA vaccines against COVID-19"

THE NOBEL ASSEMBLY AT KAROLINSKA INSTITUTET

ИКТ повышают осведомленность

Информационно-коммуникационные технологии адаптируют человечество к последствиям глобального потепления

Основная причина изменения климата
- динамические процессы на Земле, интенсивность солнечной радиации, а также внешние воздействия - например, антропогенная деятельность человека.

Несмотря на то, что проблема глобального потепления возникает в результате изменений, происходящих на Солнце, подавляющее большинство экспертов сходятся во мнении, что причина изменения климата связана в большей степени с деятельностью человека.

Именно этот вопрос обсуждался на одном из научных семинаров в Институте информационных технологий Министерства науки и образования (МНО), на котором выступил доктор экономических наук Аловсат Алиев. Темой его научного доклада, подготовленного вместе с научным сотрудником института Судабой Аббасовой, стала "Концептуальные основы применения ИКТ в решении проблем изменения климата".

Коснувшись этих проблем, с которыми общество сталкивается регулярно, докладчик отметил, что к ним относятся все разрушительные наводнения, сильные землетрясения, волны тепла, сильные засухи, гигантские штормы и атмосферные выбросы.

- Большая часть этого загрязнения приходится на несколько стран, в частности, на США и Китай, - поделился специалист, - Поэтому крайне важно бороться с изменением климата и его разрушительными последствиями, принимать срочные меры.

Формируя человеческие ресурсы

Известно, что Цели устойчивого развития определяются Рамочной конвенцией ООН по изменению климата и Парижским соглашением, а также конференциями ООН по изменению климата: многие решения по изменению климата могут принести экономические выгоды в плане улучшения жизни и защиты окружающей среды.

В рамках исследовательского и инновационного сотрудничества между Европейским Союзом и Азербайджаном Европейская комиссия и Национальная академия наук Азербайджана (НАНА) дали старт неделе Horizon Europe в Баку.

Эксперт из Австрии Горазд Вайс и итальянский эксперт Бруно Моуренц впервые провели однодневный тренинг для членов Национальной сети координационных лиц (MASH) по европейской программе Horizon.

Мероприятие вступительным словом открыла завотделом международных связей и работы с международными научными организациями аппарата Президиума НАНА доцент Эмира Ализаева, которая после проведенных в феврале текущего года тренингов проинформировала о семинарах, организованных сотрудниками НАНА в различных структурах Азербайджана, и их результатах.

Дав подробную информацию об этом аспекте проблемы, Аловсат Алиев рассказал о целях борьбы с изменением климата, его последствиями, а также о глобальных вызовах в решении этих проблем.

О применении информационно-коммуникационных технологий в решении проблем изменения климата рассказала, продолжая тему доклада, Судаба Аббасова. По ее словам, ИКТ играют важную роль в повышении осведомленности об изменении климата, обучении людей способам смягчения его последствий, а также в формировании человеческих ресурсов для адаптации к его последствиям.

- Главные направления ИКТ, влияющие исследования изменения климата, - заявила ученый, - включают в себя снижение выбросов в самом секторе ИКТ путем внедрения более эффективного оборудования и сетей в этом направлении, способы обеспечения энергоэффективности, внедрение систем мониторинга погоды и окружающей среды на основе ИКТ, адаптация к негативным последствиям изменения климата в развитых и развивающихся странах и т. д.

Затем докладчик рассказала об инструментах и системах ИКТ, используемых для мониторинга данных об окружающей среде и изменении климата, применение которых, по ее мнению, позволит, например, фермерам более точно прогнозировать производительность.

Мощный инструмент смягчения

К слову, цифровые технологии (в узком аспекте решения проблемы изменения климата) прекрасно внедрены не только в аграрный сектор экономики, но и в сферы продовольственной безопасности, водоснабжения, управления отходами. По словам докладчика, одной из таких технологий считается так называемый "цифровой близнец" (Digital Twin), который использует комбинацию данных с датчиков изображений и других источников для создания динамической цифровой модели окружающей среды.

Эта модель может помочь отслеживать текущие климатические условия, а также прогнозировать, как климатические условия повлияют на окружающую среду. Digital Twin играет важную роль в борьбе городов мира с последствиями изменения климата, становясь как бы мощным инструментом для смягчения его последствий и адаптации к ним.

- Для ускорения внедрения современных ИКТ-технологий в решение проблем изменения климата в развивающихся странах, а также для решения проблемы с применением цифровых технологий должен быть изучен и реализован имеющийся международный опыт в этой области. Чтобы предотвратить глобальный климатический кризис, весь мир должен активно применять современные методы оценки воздействия на окружающую среду, в том числе, и компоненты платформы Industrial 4.0 (IV промышленной революции)", - реанимировала Аббасова.

Сложная многокомпонентная система

Изменение климата, и более узко - оценка влияния изменения климата на лесное хозяйство в Азербайджане - беспокоит и отечественных дендрологов. Эта проблема также обсуждалась на недавнем научном семинаре в Институте дендрологии МНО, на котором с основным докладом выступила научный сотрудник институтской лаборатории дендрохронологии, докторант Сона Гулизаде.

По словам дендролога, климат Земли - это сложная многокомпонентная система, которая на протяжении своей истории претерпевала множество изменений, влияние на рост, фенологию и динамику растений.

- Повышение температуры, наблюдаемое в мире в последнее время, - пояснила специалист, - произошло за счет влияния антропогенных факторов, которые возникают на основе теплового эффекта, в основе которого лежит углерод, метан, заиски азота, оксид азота-1 и газообразные соединения хлор-фтор. Помимо этого, за последние десять лет в природе значительно возросла интенсивность и частота теплых ветров, ураганов, осадков и паводков.

Если, к примеру, раньше морские и океанические воды прогревались до глубины одной тысячи метров, то в последнее время нагрев увеличился до глубины двух тысяч м. Таким образом, теплые течения оказывают свое негативное влияние на биоразнообразие океанов и морей, становясь главной причиной возникновения стихийных бедствий.

Отметим, что наша страна также не осталась в стороне от последствий глобальных климатических изменений: за последние сто лет среднегодовая температура в Азербайджане увеличилась на 0,4-1,3 °C.

Галия АЛИЕВА

Посвящается выдающемуся ученыму Будет проведен 100-летний юбилей академика Зии Буниятова

Президент Ильхам Алиев подписал Распоряжение о проведении 100-летнего юбилея академика Зии Буниятова. Согласно документу, Национальной академии наук Азербайджана поручено подготовить и реализовать план мероприятий, связанных со 100-летним юбилеем академика Зии Буниятова, Кабинету Министров - решить вопросы, вытекающие из настоящего Распоряжения.

В Распоряжении отмечается, что в декабре 2023 года исполняется 100 лет со дня рождения действительного члена НАНА, выдающегося историка иченого-востоковеда, известного общественного деятеля доктора исторических наук, профессора, лауреата Государственной премии, заслуженного деятеля науки, Героя Советского Союза Зии Муса оглы Буниятова.

Академик Зия Буниятов прошел содержательный путь научного творчества, внес большой вклад в переход востоковедческой и исторической науки в нашей республике на новый этап развития, в дело организации науки в целом. Обладавший широкой эрудицией ученый сформировал научную школу, состоящую из специалистов, имеющих профессиональную подготовку в области источниковедения и исследования средневекового периода.

В фундаментальных исследованиях академика на основе глубокого анализа всесторонне отражена общественно-политическая, социально-экономическая и культурная жизнь средневековых мусульманских восточных государств. Многие редкие источники, впервые представленные им научному сообществу, в совершенной форме переведенные на азербайджанский язык и опубликованные с подробными предисловиями и комментариями, входят в число наиболее достоверных источников, на которые сегодня постоянно ссылаются.

Зия Буниятов последовательно и решительно боролся с попытками фальсификации истории азербайджанского народа, всегда отличался позицией патриота-интеллигента в отношении к судьбоносным национальным вопросам.

Системная деятельность

Европейская комиссия и НАНА дали старт Европейской неделе Horizon в Баку

Так, было отмечено, что в результате тренингов члены MASH с большим профессионализмом довели до сведения широкой аудитории рабочих программ, была проведена системная деятельность по просвещению, связанная с этой программой.

Руководитель группы по европейской политике соседства Генерального директората по исследованиям и инновациям АК Сильвия Божинова, приветствуя участие в мероприятиях в онлайн-формате, проинформировала об инновациях, достижениях и трудностях Европей-

ской программы Horizon, подчеркнув важность этих занятий для стран Восточного партнерства. Докладчик пожелала экспертам и членам MASH успехов и выразила предложения по расширению сотрудничества и активному участию азербайджанских ученых и специалистов в программе.

В тренингах, которые провели Горазд Вейс и Бруно Моуренц, большое место было отведено интерактивным дискуссиям с членами MASH, а требования к подаче заявок по существующим или объявленным вызовам были рассмотрены на конкретных примерах.

Следует отметить, что MASH сотрудничает с азербайджанскими министерствами цифрового развития и транспорта, энергетики, экологии и природных ресурсов, нау-

ки и образования, Агентством по обеспечению качества образования при МНО, институтами систем управления, информационных технологий, географии имени академика Гасана Алиева, Шемахинской астрофизической обсерваторией имени Насиреддина Туси МНО, Академией государственного управления, отделением ядерной медицины Национального онкологического центра Министерства здравоохранения, Академией и госпиталем Государственного таможенного комитета, Научно-исследовательским институтом сельского хозяйства Минсельхоза, Бакинским государственным университетом, Бакинским инженерным университетом, Азербайджанским медицинским университетом, Азербайджанским университетом архитектуры и строительства, Институтом археологии и этнографии НАНА.

Координатором сети является вице-президент НАНА академик Ибрагим Гулиев.

Ключ к устойчивому развитию

В Баку состоится международная конференция, посвященная современным проблемам географии

При организационной поддержке сразу нескольких научно-образовательных структур 22 и 23 ноября в Баку состоится II международная научно-практическая конференция "Современные проблемы географии: интеграция науки и образования", посвященная 100-летию общенационального лидера Гейдара Алиева".

Речь идет об Институте географии имени академика Гасана Алиева Министерства науки и образования Азербайджана, Азербайджанском географическом обществе, Университете Бурса Улудаг (Турция), Кыргызской академии образования, Джизакском государственном педагогическом университете (Узбекистан), Тираспольском государственном университете (Молдова) и Дагестанском государственном техническом университете (Россия).

Политическое, экономическое, социальное и культурное наследие входит в число факторов, определяющих единство народов мира. В это время реконструкция на современном уровне промышленности, сельского хозяйства, социальной инфраструктуры, туристско-рекреационной, транспортной и коммуникационной систем, исследование путей решения проблем, вызванных расселением населения, а также оценка природно-ресурсного потенциала, восстановление экологического баланса, а также безопасность ресурсов пресной воды приобретают большое значение. В настоящее время интеграция науки и образования помогает эффективно использовать потенциал всех сфер.

Основные секции конференции следующие:

Текущее состояние ландшафтного использования;

Проблемы оценки, использования и охраны климата и водных ресурсов;

Экогеографические основы устойчивого развития Азербайджана, экологические проблемы;

Взгляд молодых исследователей на социально-экономические проблемы на освобожденных территориях;

Социально-экономическое развитие регионов, потенциал зеленой энергетики и перспективные направления;

Региональные особенности демографического развития, перспективы городского и сельского расселения;

Оценка потенциала туризма и отдыха в обеспечении устойчивого развития;

Потенциальные возможности туризма культурно-исторического наследия;

Проблемы использования природно-ресурсного потенциала регионов и пути их решения;

Актуальные проблемы в направлении интеграции науки и образования;

Современные проблемы в преподавании предмета о развитии регионов в высшей и средней школе.

Статьи принимаются до 12 ноября 2023 года, E-mail: nauka1987@bk.ru

Требования к материалу: Формат текста: Microsoft Word (*.doc, *.docx)

Формат страницы: A4 (210x297 мм); Ориентация: книжная; Границы (верх, низ, слева, справа): 2 см; Шрифт: Times New Roman, размер (шрифта) - 12; Межстрочный интервал: 1; Отступ абзаца: 1.25 Кол-во страниц - 5-7. Оригинальность статьи: мин.70%

Оформление статьи: Размещение и структура текста в статьи

По-английски: название статьи (прописными буквами, жирным шрифтом, по центру, шрифт 12);

Имя и фамилия автора (буквы строчные, жирный, правая сторона, шрифт 10);

Ученая степень, научное наименование, должность автора (строчные буквы, правая часть, шрифт 10);

Место работы (образование) (строчные буквы справа, шрифт 10);

Резюме (150-200 слов, шрифт 11);

Ключевые слова (5-7 слов, шрифт 11);

Одинарный межстрочный интервал.

На азербайджанском:

Название статьи (прописными буквами, жирным шрифтом, посередине, шрифт 12);

И.Ф.О. автора (полный) (нижний регистр, жирный, справа, шрифт 10);

Ученая степень, ученое звание, должность (строчные буквы, справа, шрифт 10);

Место работы (образования) (маленькие буквы справа, шрифт 10);

Резюме (150-200 слов, шрифт 11);

Ключевые слова (5-7 слов, шрифт 11);

Одинарный межстрочный интервал.

Основной текст статьи дается через одну строку (шрифт 12, межстрочный интервал - 1, отступ абзаца - 1,25 см);

Список литературы: приводится в конце статьи под названием "Литература" и располагается в алфавитном порядке (шрифт 11). Ссылки на литературу в тексте следующие: (Джавид, 2005: стр. 78).

Примечание: оплата производится только после принятия статьи в печать.

Свои статьи присылайте, пожалуйста, на адрес aspuguba@gmail.com, указывая вместо темы название конференции.

Литературный Краков в Баку

Отделом мировой литературы и компаративистики Института литературы имени Низами Гянджеви НАНА был проведен очередной творческий вечер, посвященный польской литературе - лауреатам Нобелевской премии, польским писателям и поэтам.

Открыл вечер замдиректора института доктор философии по филологии Мехман Гасанлы, который отметил, что XXI начало века были отмечены именами выдающихся творческих личностей, которыми гордится Польша и которые с уважением признаются мировой литературой: Генрик Сенкевич, Владислав Реймонт, Вислава Шимборска, Чеслав Мишаль, Ольга Токарчук.

На конференции с докладами выступили завотделом мировой литературы и компаративистики доктора филологических наук, профессора Гюляя Абдуллаевли, (Г.Сенкевич), Самир Саттаров (Ольга Токарчук), а также учащиеся Бакинского славянского университета - первой полонистки, первой преподавательницы польского языка и литературы в Азербайджане Эльнара Абдулгалимова (Вислава Шимборска), Зейнаб Самедова (Владислав Реймонт), Афет Мустафаева (Чеслав Мишаль).

Отметим, что студенты проявили свое прекрасное знание польского языка, представив аудитории лучшие стихи польской поэтессы Виславы Шимборской в своих переводах с оригинала на азербайджанский язык.

Участник творческого вечера, представитель польской диаспоры в Азербайджане, заместитель председателя общества "Полония" Владимир Кошин поблагодарил организаторов и участников, особо подчеркнул присутствие мультикультурной ауры в Азербайджане, которую отмечают представители польского народа в Азербайджане.

Гюляя АБДУЛЛАЕВЛИ,
завотделом мировой литературы
и компаративистики ИЛ НАНА
профессор

NASA capsule with 1st asteroid sample lands in US state of Utah

The first asteroid sample collected in space by a NASA capsule landed in the US state of Utah on Sunday, according to Anadolu Agency. The OSIRIS-REx sample capsule successfully touched down at the Utah Test and Training Range, after returning from a mission to bring samples from asteroid Bennu to Earth.

The capsule completed a journey of 3.86 billion miles (6.2 billion kilometers). "This marks the US's first sample return mission of its kind and will open a time capsule to the beginnings of our solar system," NASA said on X. NASA's OSIRIS-REx spacecraft was launched to collect and return samples from asteroid Bennu seven years ago from Florida.

The capsule contains an estimated 8.8 ounces of asteroid rocks and soil, collected from a distance of 63,000 miles (102,000 kilometers) above Earth's surface, according to CNN. A scientific team will gather samples from the landing site, including air, dust, and soil particles.

Lori Glaze, director for NASA's Planetary Sciences Division, told CNN that scientists believe that the asteroid Bennu is representative of the solar system's own oldest materials forged in large dying stars and supernova explosions. "And for this reason, NASA is investing in these missions devoted to small bodies to increase our understanding of how our solar system formed and how it evolved," Glaze added.

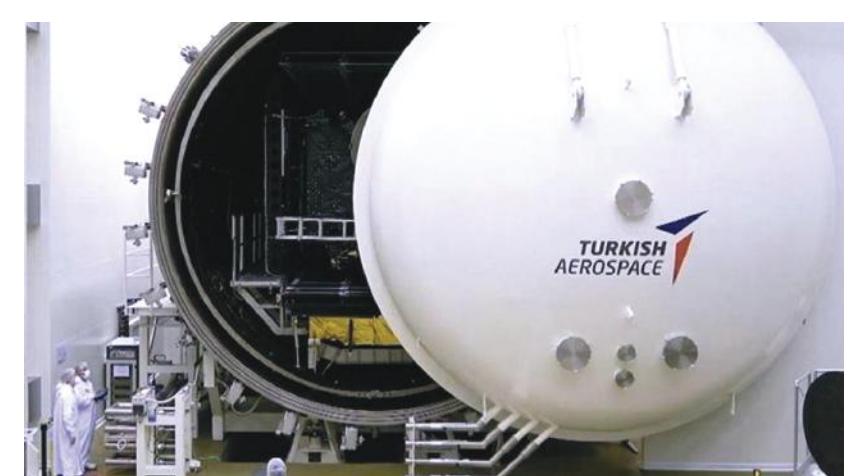
Turkiye's homegrown satellites getting ready to take up duty

Turkiye's tech giant, Turkish Aerospace Inc (TAI), will carry out new missions in the country and abroad with various satellites besides its responsibilities in the national communications satellite Turksat 6A, according to Anadolu Agency.

TAI Space Systems Deputy General Manager Selman Nas told Anadolu that the company developed an operational satellite for another customer by using the competencies gained in making communications satellite Turksat 6A.

Therefore, TAI has created the Small Size GEO Satellite telecommunication satellite platform, which can accommodate a wide range of commercial payloads and missions families for this purpose, he said. "The most important feature of this satellite is that it is electric and its lifespan is the same as other chemical propulsion systems. So that, the mass of the satellite is low," Nas underlined.

Thanks to its low mass, it has a low launch cost and can be produced and put into service very quickly, Nas noted. TAI started to make such a satellite for

Argentina's operator ARIAT, he said, explaining: "They wanted a satellite suitable for high-capacity data and communication transfer. Technically, it is called Ka band."

Nas said the critical design of Small Size GEO would have been completed by the end of this year and its development project by the end of next year. Touching on Turkey's high-resolution earth observation satellite Gokturk-1, Nas said TAI is working on the Gokturk Renewal satellite as Gokturk-1 will complete its 7-year lifespan soon. "The satellite will be

launched into orbit in 2027. There is no change/delay in this schedule for now," Nas said.

Nas also said that the company included conducting commercial activities with small and cost-effective observation satellites on their agenda and that they developed a microsatellite project. "Again, it is an observation satellite. Its resolution is not for military operations. It is a project to evaluate the images taken for some agriculture, forestry and urbanism applications and transmit them to the end user," he explained.

Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Ариф Гашимов, Дильтаги Тагиев,
Иbrahim Guliyev, Nargiz Pashaeva, Rasim Aliyevli, Tofig Nagiyev,
Iradə Guseynova, Govhar Baxshaliyeva, Djamiyil Aliyev,
İsmail Gadjiev, Fuad Aliyev

Главный редактор: Арагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул. Истиглалийт, 30, Президиум НАНА
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 2000